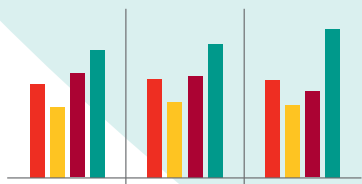

SOCIAAL-ECONOMISCHE BAROMETER 2018

ABVV
WWW.SAMENKANHETANDERS.BE

A large, light blue abstract shape with rounded corners and a diagonal cutout, positioned on the left side of the page. The rest of the page is white.

SOCIAAL-ECONOMISCHE BAROMETER 2018

Vrouwen-Mannen

Alle verwijzingen naar personen of functies (bijv. werknemer) hebben vanzelfsprekend betrekking op zowel mannen als vrouwen.

INHOUDSTAFEL

Inleiding	5
1. Koopkracht	6
1.a Koopkracht: De afbrokkeling gaat verder	6
1.b Productiviteit en lonen: werknemers krijgen niet het deel waar ze recht op hebben	9
1.c Belastingen op ondernemingen: helemaal niet te hoog.	12
1.d De loonkloof: nog altijd werk aan de winkel	15
- Conclusie	18
2. Groei en jobs	20
2.a Groei en tewerkstelling: België bij de slechtste van de klas	20
2.b Werkloosheid en armoede: armoede neemt toe, ondanks dalende werkloosheid	24
2.c Krapte op de arbeidsmarkt: het verkeerde debat	28
2.d Ondertewerkstelling bij personen met migratieachtergrond: discriminatie blijft belangrijke factor	32
2.e Migratie: een opportuniteit, geen bedreiging	35
- Conclusie	38

3. Flexibilisering van werk	40
3.a Flexibilisering van werk: onzekerheid troef	40
3.b Werk en privé: steeds vaker vermengd	44
3.c Ziekte en re-integratie: wie pech heeft, is gezien	47
3.d Klaar voor de (r)evolutie van de digitalisering?	51
3.e Herstructureringen: werknemersvertegenwoordigers onvoldoende gehoord	55
- Conclusie	59
4. Sociale uitkeringen	61
4.a Sociale uitkeringen: onvoldoende om risico's mee te dekken	61
4.b Stevige pensioenen om waardig ouder te worden	65
- Conclusie	68
5. Klimaatverandering	69
5.a Klimaatverandering: hoog tijd om te handelen	69
5.b Mobiliteit: totale stilstand	73
5.c Energiearmoede: onaanvaardbaar maar wel realiteit	77
5.d Luchtvervuiling: zorgwekkend hoog	81
- Conclusie	84

ABVV- SOCIAAL-ECONOMISCHE BAROMETER 2018: INLEIDING

Met de sociaal-economische barometer houden we de vinger aan de pols van onze samenleving. Hoe is het gesteld met de sociale welvaartsstaat? Hoe duurzaam is de groei en de werkgelegenheid? Hoe is die groei verdeeld? Wie zijn de winnaars, wie de verliezers?

Ook nu weer hebben we aandacht voor 'nieuwe' sociaal-economische en maatschappelijke trends zoals digitalisering, migratie, klimaatverandering en mobiliteitsproblemen.

Deze barometer levert een foto op van de sociaaleconomische situatie tien jaar na het uitbreken van de crisis in 2008. Wat begon als een financiële crisis, deinde uit tot een economische crisis en een crisis van de publieke financiën. Een crisis waarvan we nog altijd de gevolgen dragen op vlak van werk, inkomen en welvaartsverdeling. Ook omwille van de verkeerde beleidskeuzes die het afgelopen decennium werden gemaakt en die zeker in de afgelopen vier jaar in het teken stonden van deregulering, flexibilisering en loonmatiging. We schetsen daarom een alternatief beleid, een beleid dat in het teken zou moeten staan van een meer rechtvaardige verdeling van werk en inkomen, en van goede arbeids- en leefomstandigheden.

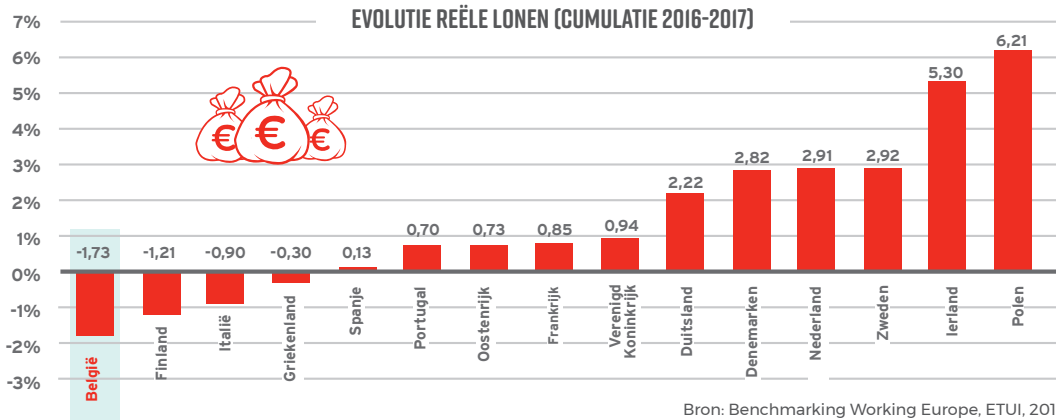
De barometer is opgesteld door de studiedienst van het ABVV, maar vertrekt vanuit persoonlijke getuigenissen. Want daar is het ons om te doen: met cijfers aantonen wat vandaag verkeerd loopt voor de werknemers in dit land, en van daaruit de aanzet geven van hoe het anders moet. Anders en beter.

KOOPKRACHT – DE AFBROKKELING GAAT VERDER

“Iedere maand ga ik op zoek naar de beste promoties, maar sinds een jaar of twee blijft er aan het eind van de maand steeds minder over. En toch verdienen ik en mijn vrouw nog steeds hetzelfde. Ik begrijp het niet, want de lonen worden toch geïndexeerd als alles duurder wordt?” – Paul.

KLOPT DE VASTSTELLING VAN PAUL?

Onderzoek toont aan dat Paul en zijn vrouw geen uitzondering zijn. De lonen volgen niet langer de gestegen levensduurte. Het Europees Vakbondinstituut (ETUI) bekeek hoe onze lonen evolueerden als je rekening houdt met de inflatie, dus prijsstijgingen.

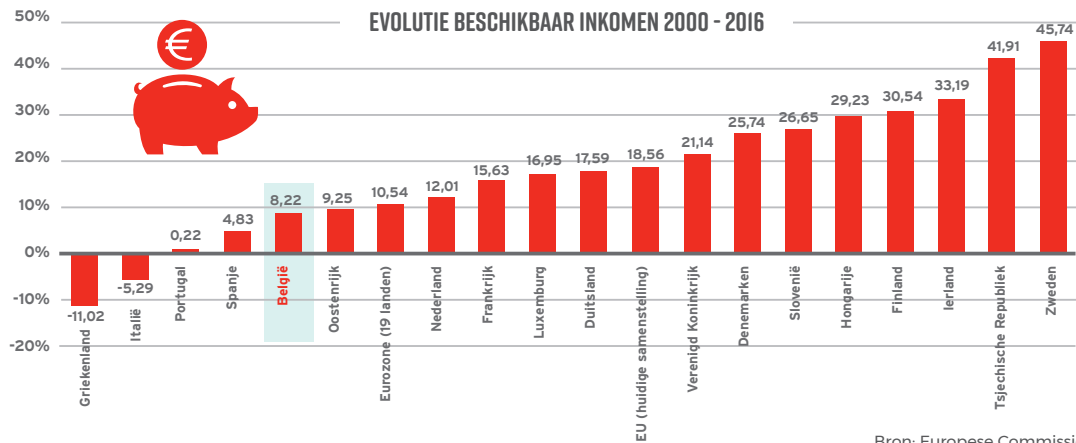

Conclusie: de Belg verloor gemiddeld 1,7% koopkracht over de jaren 2016 en 2017 heen. In 2016 kon je met 100 euro meer aan goederen en diensten kopen dan vandaag.

DE REDENEN?

De regering-Michel duwt de koopkracht van werknemers naar beneden om ons land 'competitiever' te maken op internationale markten. Dat deed ze door de indexsprong, maar ook door lage opgelegde loonmarges (bovenop de index) en het optrekken van taksen, accijnzen en prijzen voor publieke diensten en goederen.

En toch zeggen sommigen dat werknemers 'te veel kosten' en boven hun stand leven. Dat is een opmerkelijke uitspraak, omdat de Europese Commissie recent cijfers vrijgaf over de evolutie van het totale beschikbare inkomen sinds het jaar 2000. In dat beschikbare inkomen zitten ook de inkomens uit vermogen en sociale uitkeringen. Wat blijkt? Van de landen waarmee we ons economisch kunnen vergelijken doen enkel de vier landen die in een diepe crisis zaten, het slechter nl. Griekenland, Italië, Portugal en Spanje. Boven onze stand leven? Dat is zeker niet het geval.

Bron: Europese Commissie

BELGISCHE WERKNEMERS KOSTEN NIET TE VEEL

De werknemers zouden volgens werkgevers en regering nog steeds te duur zijn om bedrijven 'competitief' genoeg te houden. Maar dat klopt niet. Ja, een Belgische werknemer kost iets meer, maar hij brengt de bedrijven ook een pak meer op. Dat kunnen we meten aan de hand van de productiviteit. Bedrijven laten een investeringsbeslissing immers niet enkel afhangen van de kostprijs van een uur arbeid, maar vooral van hoeveel het hen opbrengt.

VERGELIJKING PRODUCTIVITEIT EN UURLOONKOSTEN BELGIË EN BUURLANDEN

	België	Buurlanden	Vershil
Productiviteit (opbrengst per gewerkt uur)	€ 51,5	€ 45,9	12,2 %
Uurloonkosten	€ 37,5	€ 33,3	12,6 %
Opbrengst per ingezette euro loonkost	€ 1,373	€ 1,378	0,30 %

Bron: CRB 2018

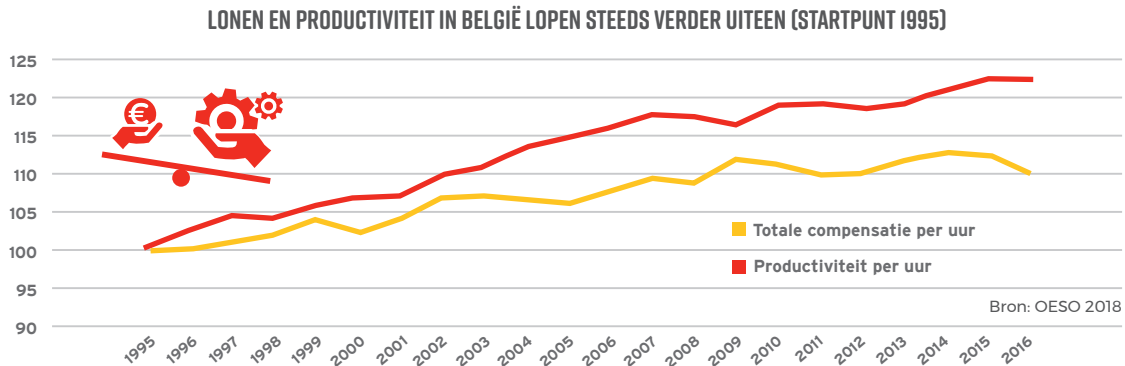
Het loonkostenverschil wordt volledig gecompenseerd door de hogere productiviteit in België. Er is dus geen enkel effect op onze competitiviteit en de werkgelegenheidscreatie wordt niet afgeremd door hogere loonkosten.

PRODUCTIVITEIT EN LONEN: WERKNEMERS KRIJGEN NIET HET DEEL WAAR ZE RECHT OP HEBBEN

“We hebben hard onderhandeld om een fatsoenlijke looncao af te sluiten voor 2017-2018: 1% loon erbij en een rist kleine extra’s. Nu stellen we vast dat het loon van onze ceo en de dividenden aan de aandeelhouders vorig jaar met meer dan 15% stegen. Om misselijk van te worden.” - Eva, lid syndicale delegatie bedrijf uit de BEL 20.

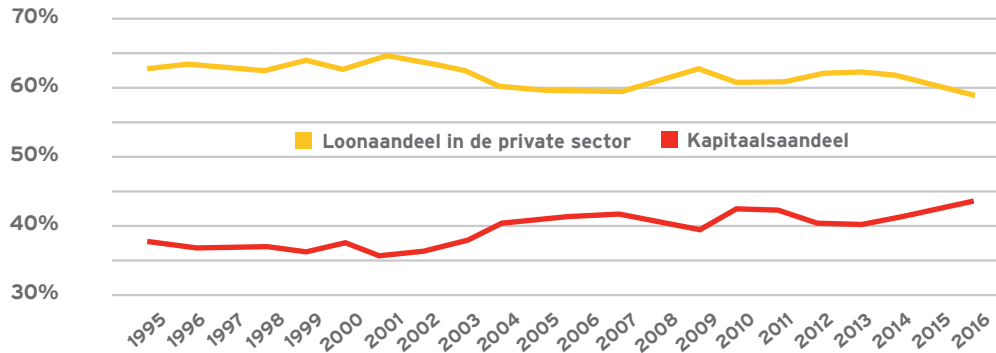
HERVERDELING VAN WELVAART: DE BASIS VAN ONS SOCIAAL MODEL

Na de Tweede Wereldoorlog werd in een ‘sociaal pact’ de afspraak gemaakt om de opbrengsten uit de stijgende productie gelijk te verdelen tussen de eigenaars van productiemiddelen (aandeelhouders) en werknemers. Sinds de oliecrisis zijn de machtsverhoudingen tussen arbeid en kapitaal in het voordeel van die laatste gewijzigd. De afgelopen 20 jaar beterde het er helemaal niet op.

Het beleid van de regering-Michel heeft de situatie nog verergerd (inkapselen loonvorming, promoten 'alternatieve' verloningsvormen die het brutoloon onderuit halen,...). Dat betekent dat aandeelhouders en de superrijken een steeds groter deel van de koek voor zichzelf houden. Hierdoor daalt "het aandeel" van werknemers in de economie. Opvallend: de gestage terugval van het loonaandeel sinds het aantreden van de regering-Michel.

DALING LOONAANDEEL BELGIË PRIVÉSECTOR (IN % BBP)

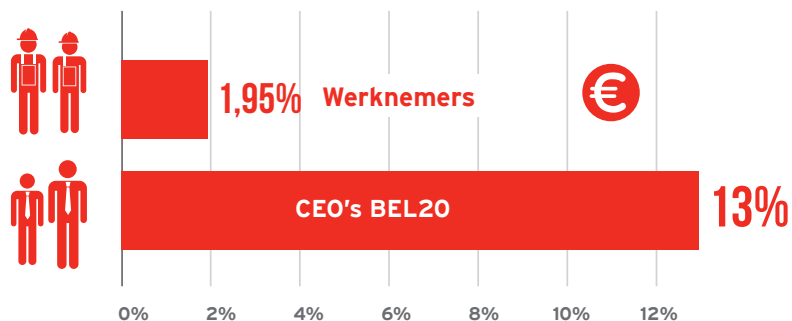

Bron: NBB, 2018

VOOR SOMMIGEN IS HET NOOIT GENOEG

Toch krijgen we uit verscheidene hoeken te horen dat het allemaal wat minder mag voor de werknemers in dit land. In het deel 'koopkracht' wijzen we op de verstrenging van de wet van '96 (loonnorm). Die striktere wet blijkt niet voor iedereen te gelden.

EVOLUTIE INKOMENS WERKNEMERS VS. CEO'S IN 2017

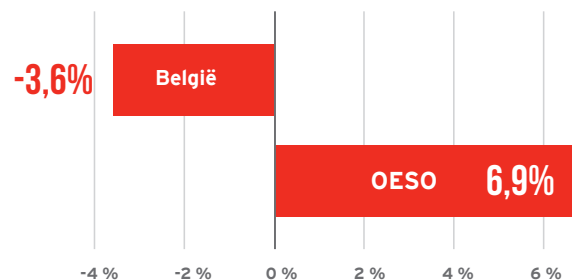

Bron: De Tijd, Planbureau

.....

Ondertussen brokkelen de laagste inkomens verder af. Het verschil tussen het minimumloon en het mediaanloon loopt steeds verder op in België, terwijl het verschil in de OESO-landen net kleiner wordt (met bijna 7%).

EVOLUTIE MINIMUMLOON UITGEDRUKT IN % MEDIAANLOON SINDS 2000

Bron: WSI minimum wage report, 2018

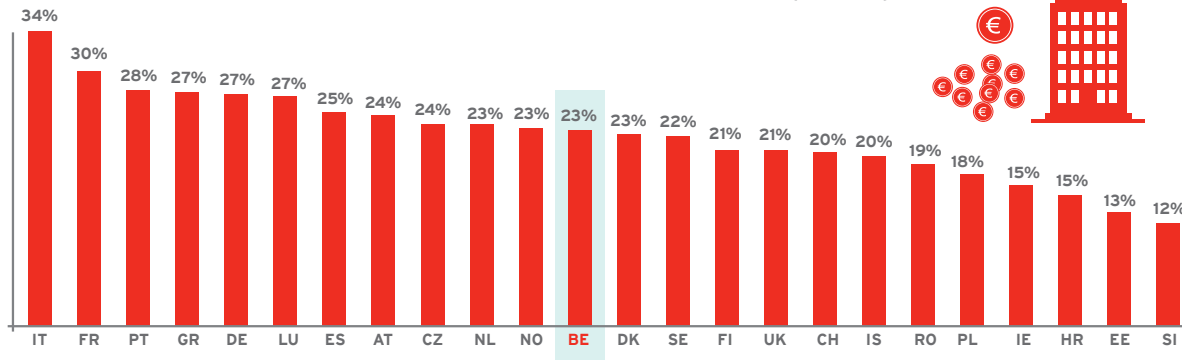
BELASTINGEN OP ONDERNEMINGEN: HELEMAAL NIET TE HOOG

“Op de ondernemingsraad werd ons gezegd dat we niet moesten overdrijven met onze eisen in de nieuwe cao. Hun winsten worden te zwaar belast, en de marges in ons land liggen al zo laag.” – Jean, lid ondernemingsraad expeditiebedrijf Limburg.

WORDEN BELGISCHE BEDRIJVEN ZWAAR BELAST?

De bedrijven kregen van deze regering een cadeau van formaat: een forse daling van de vennootschapsbelasting. Omdat de belastingen op ondernemen in België te hoog zijn? Uit internationale vergelijkingen blijkt dat niet het geval te zijn. Ze zijn eerder gemiddeld.

GEMIDDELDE EFFECTIEVE VENNOOTSCHAPSBELASTING (2014-2016)

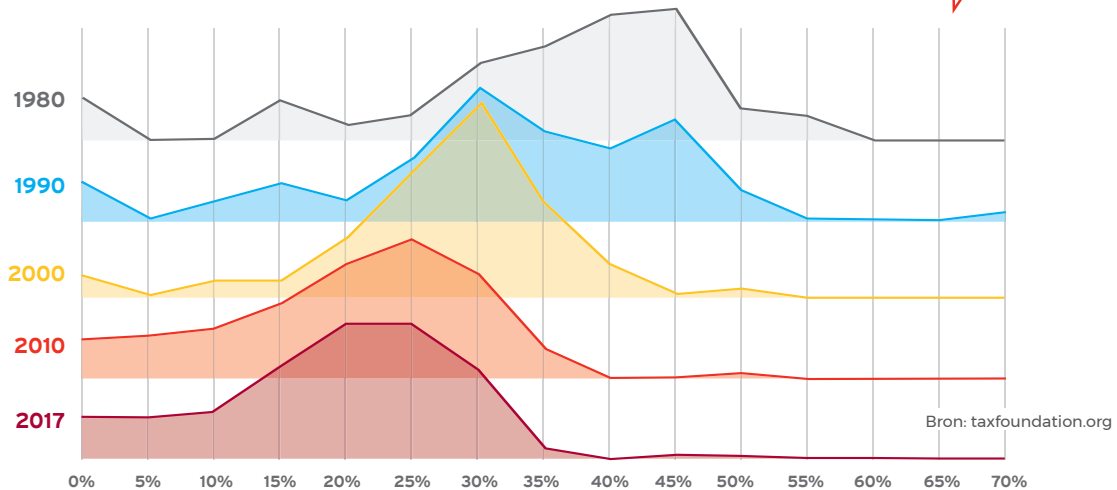
Bron: Benchmarking Working Europe, ETUI, 2018

Maar de regering-Michel gaat graag mee in de internationale tendens om bedrijven steeds minder te belasten. Er is een race to the bottom op vlak van fiscaliteit, die steeds meer druk legt op werknemers en consumenten. Die laatsten kunnen hun winsten niet verschepen richting Panama of Bahama's, of dreigen te verhuizen naar een lageloonland.

De tendens van 'steeds minder' wordt duidelijk wanneer we alle vennootschapsbelastingregimes ter wereld met elkaar vergelijken. Zoals onderstaande grafiek aantoont, dalen de tarieven voor vennootschapsbelasting overal ter wereld. In de jaren '80 lag het meest toegepaste tarief tussen 40 en 45%. In 2017 is dit gezakt naar 20 - 25%.

Hoe hoger de curve, hoe meer een bepaald tarief voorkwam op een bepaald moment. In 1980 lag het meest toegepaste tarief in de vennootschapsbelasting rond 45%, anno 2017 is dit slechts 20 - 25%.

WERELDWIJDE VERDELING VAN VENNOOTSCHAPSBELASTINGTARIEVEN (1980-2017)

BELGISCHE BEDRIJVEN LIGGEN AAN HET SUBSIDIE-INFOUW

De roep van de bedrijven om minder belastingen te betalen en lagere loonkosten te dragen is niet alleen onrechtvaardig in het licht van eerlijke bijdragen aan de collectieve welvaart. Ze smaakt ook zuur omwille van twee vaststellingen.

- Aandeelhouders (de eigenaars van bedrijven) in de privésector zagen hun inkomen al sterk toenemen in vergelijking met de werknemers.

	1995	2016	% stijging
Werknemers (lonen + SZ)	78,0	151,2	93,8%
Aandeelhouders (dividenden)	7,2	30,6	320,9%

(in miljard euro)

Bron: NBB 2018, sectoren s11 & s12

- Bedrijven worden zwaar gesubsidieerd en dat op twee manieren: ze moeten een pak sociale zekerheidsbijdragen niet doorstorten naar de RSZ en ze ontvangen voor miljarden aan loonsubsidies (fiscale vrijstellingen voor bepaalde werkregimes).

	1996	2016
Loonsubsidies (excl. doelgroepen)	0,3	6,2
Patronale bijdrageverminderingen	1,3	7,4
Totaal	1,6	13,6

(in miljard euro)

Bron: CRB, 2017

De Belgische bedrijven werden dus in 2016 voor meer dan 13 miljard euro gesubsidieerd. Het kan toeval zijn, maar de Belgische bedrijven betaalden in datzelfde jaar voor 14,5 miljard euro aan vennootschapsbelasting...

DE LOONKLOOF: NOG ALTIJD WERK AAN DE WINKEL

"Wanneer wij als vrouwen allemaal tegelijk het werk zouden neerleggen, dan zouden de mannen gauw met hangende pootjes naar ons toe komen." – Vicky, werknemster in de schoonmaaksector.

VROUWEN VERDIENEN NOG STEEDS MINDER DAN MANNEN

De langst aanhoudende discriminatie op de arbeidsmarkt is de ongelijkheid tussen vrouwen en mannen. Dit vertaalt zich nog steeds in een aanzienlijk loonverschil. Veertien jaar Equal Pay Day-acties en sensibilisatie hebben hun nut bewezen. Bij exact dezelfde arbeidsduur is de loonkloof bijna verdwenen maar voltijds werkende vrouwen verdienen nog steeds 5% minder dan voltijds werkende mannen. Dat is slechts een fictieve situatie, want als we kijken naar maandlonen verandert het plaatje.

LOONKLOOF EFFECTIEF (MAANDLOON)

LOONKLOOF MANNEN EN VROUWEN

Bron: FOD Economie, 2018

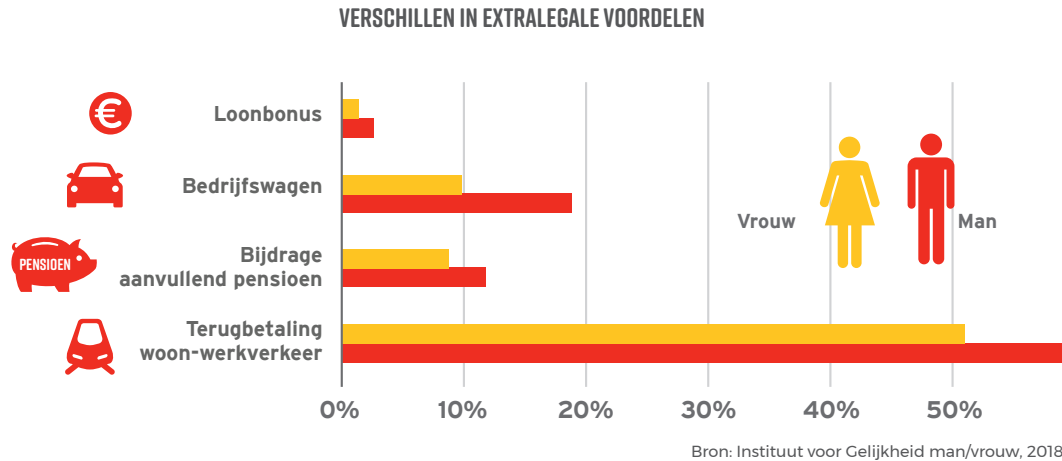
LOONKLOOF IN VOLTIJDSE EQUIVALENTEN (UURLOON)

Vrouwen verdienen in de privésector, bruto op maandbasis nog steeds zo'n 20% minder dan mannen. Eén van de grote boosdoeners is deeltijds werk. Dit wordt te vaak voorgesteld als een 'vrijwillige keuze', terwijl slechts 8% van de werknemers aangeeft dat ze bewust kiezen voor een deeltijdse job. Daarnaast worden in bepaalde sectoren en voor bepaalde functies enkel deeltijdse contracten aangeboden.

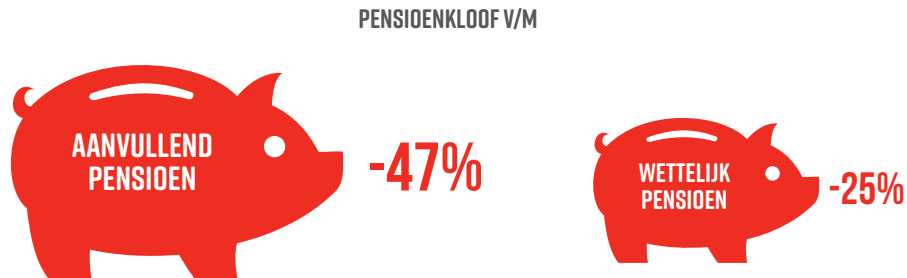
Ook het feit dat zogenaamde 'vrouwenberoepen' en 'vrouwensectoren' (gezondheidszorg, kinderopvang,...) doorgaans minder goed betalen is niet toevallig, maar heeft te maken met waardeoordelen.

De loonkloof manifesteert zich echter niet enkel op vlak van brutolonen, maar ze vergroot wanneer we extralegale voordelen in de vergelijking opnemen.

PENSIOENKLOOF

Niet enkel tijdens de loopbaan gaapt er een kloof tussen mannen en vrouwen. Op het moment dat een werknemster met pensioen gaat, krijgt ze maandelijks maar liefst gemiddeld 25% minder uitgekeerd dan een werknemer op rust. Dat is dan nog zonder het aanvullend pensioen gerekend: in die tweede pijler gaapt een kloof van 47%!

Bron: ABVV-campagne Equal Pay Day 2018

DISCRIMINATIE

In 2016 noteerde het Instituut voor de Gelijkheid van Vrouwen en Mannen in totaal 549 meldingen over discriminatie op grond van het geslacht en/of gender, waarvan 231 infovragen en 318 klachten. Een stijging met 18% t.o.v. 2015. 35% van de meldingen situeren zich in de werkcontext, bijna 70% van deze werkgerelateerde meldingen zijn afkomstig van vrouwen en bijna 40% van deze door vrouwen gemelde discriminaties houdt verband met zwangerschap of moederschap.

Er is dus nog heel wat werk aan de winkel.

CONCLUSIE

HERSTEL VAN ONZE KOOPKRACHT, RECHTVAARDIGE FISCALITEIT EN DE LOONKLOOF FINAAL WEGWERKEN

Onze koopkracht krijgt het onder de regering-Michel zwaar te verduren. Indexsprong, hervorming van de loonwet, stijgende prijzen. We zitten in een neerwaartse spiraal. Die kan enkel gestopt worden door het evenwicht tussen arbeid (lonen) en kapitaal te herstellen. Dit kan door:

- De interprofessionele loonvorming uit de dwangbuis van de nieuwe loonwet (wet van '96) te halen. Bij een loonkostenvergelijking met de buurlanden moet rekening gehouden worden met productiviteitsverschillen en de loonsubsidies.
- Automatische indexering en de anciënniteitsverhogingen te garanderen en respecteren.
- De loonspanning te verminderen binnen bedrijven. Het verschil tussen een toploon en het laagste loon in een bedrijf mag maximaal een ratio van 14 bedragen. Hierover moet verplicht gerapporteerd worden aan de werknemers.
- Een minimumloon in te voeren van 14 euro per uur. Dit is een noodzakelijk bedrag om op een waardige manier rond te komen.

Maar ook de fiscaliteit is – na een mislukte, ondergefinancierde taxshift – dringend aan wijzigingen toe.

- Een verschuiving naar vermogens- en kapitaalbelastingen: een echte vermogensbelasting (niet enkel de inkomsten hieruit), invoering meerwaardebelasting, een rechtvaardige woonfiscaliteit (actualisering kadastraal inkomen), een heffing op financiële transacties.
- Vennootschapsbelasting: een Europese minimumbelasting van 25%, met rapportage over winststromen, afschaffing notionele intrestaftrek, een einde stellen aan het misbruik van managementvennootschappen.

CONCLUSIE

- Personenbelasting: herstel van de progressiviteit van de belastingen op alle inkomsten, zonder uitzondering en ongeacht of ze uit arbeid of kapitaal voortkomen. Noodzakelijk hiertoe is het opstellen van een inkomens- en vermogenskadaster. Invoering van de algemene sociale bijdrage om de financiering van de sociale zekerheid te garanderen.
- Rechtvaardige consumptie en milieubelastingen o.a. door een niet-afrekbare CO₂-heffing voor ondernemingen.

Tot slot moet wie dezelfde job uitoefent, ook dezelfde verloning ontvangen. Gelijk loon voor gelijk werk. De loonkloof tussen mannen en vrouwen moet eindelijk tot nul worden gereduceerd door:

- het wegwerken van de loonkloof als permanent actiepoint in de tweejaarlijkse Interprofessionele Akkoorden op te nemen,
- de invoering van genderneutrale functieclassificaties,
- het streven naar pariteit in alle beslissingsinstanties,
- een minimumvertegenwoordiging van 1/3de in sociale overlegorganen.

Daarnaast is een uitbreiding van het geboorteverlof voor de partner naar 20 dagen nodig en moet er meer, betaalbare en toegankelijke opvang- en zorginfrastructuur komen voor kinderen, oudere en zorgafhankelijke familieleden.

GROEI EN JOBS – BELGIË BIJ DE SLECHTSTE VAN DE KLAS

“Een taxshift is nodig want hij gaat jobs, groei en investeringen creëren.” – Pieter Timmermans, VBO.

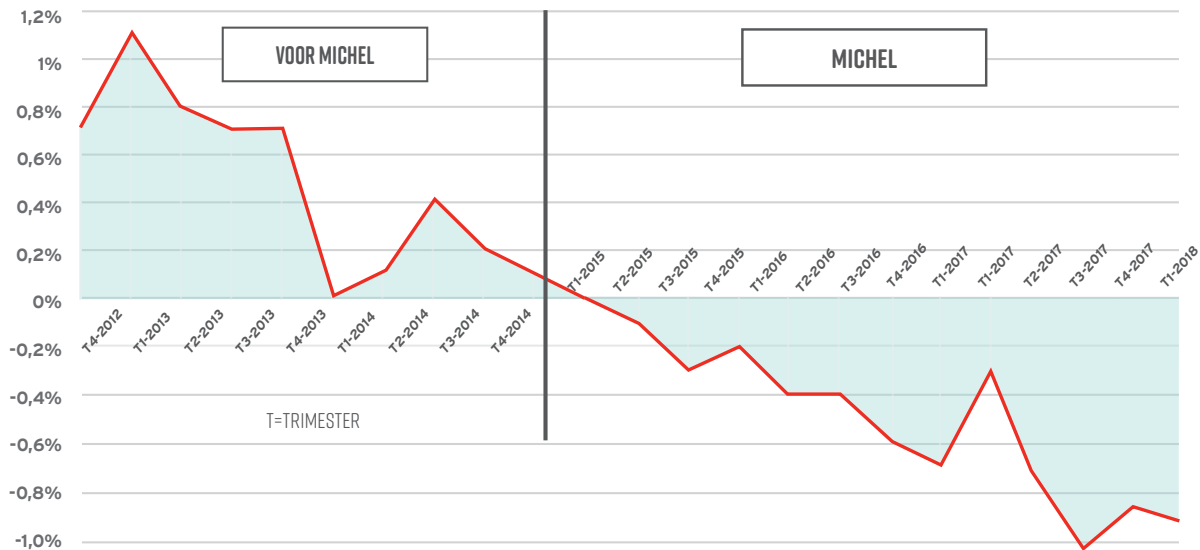
HEEFT BELGIË ECHT EEN GROEISPURT GEMAAKT?

De Belgische economie groeide voor het aantreden van de regering-Michel beter dan het gemiddelde van de eurozone. De afwezigheid van een al te zwaar besparingsbeleid en een basisrespect voor de loonvorming en sociale gesprekspartners speelden daarin een belangrijke rol.

Dat veranderde met Michel: zware besparingen, een extra rem op de overheidsinvesteringen en een drastische knip in de lonen en uitkeringen lieten hun impact voelen. Onze economische groei ligt drie jaar na het aantreden van de regering-Michel ver achter op het gemiddelde van de eurozone, ondanks een positieve macro-economische context.

Onderstaande grafiek toont de Belgische economische groei ten opzichte van het gemiddelde in de eurozone. In het vierde kwartaal van 2012 lag de Belgische groei 1% boven het gemiddelde van de eurozone, in het eerste kwartaal van 2018 ligt ze 0,9% lager dan dat gemiddelde.

ECONOMISCHE PERFORMANTIE VAN BELGIË TEN OPZICHTE VAN DE EUROZONE VOOR EN TIJDENS REGERING-MICHEL

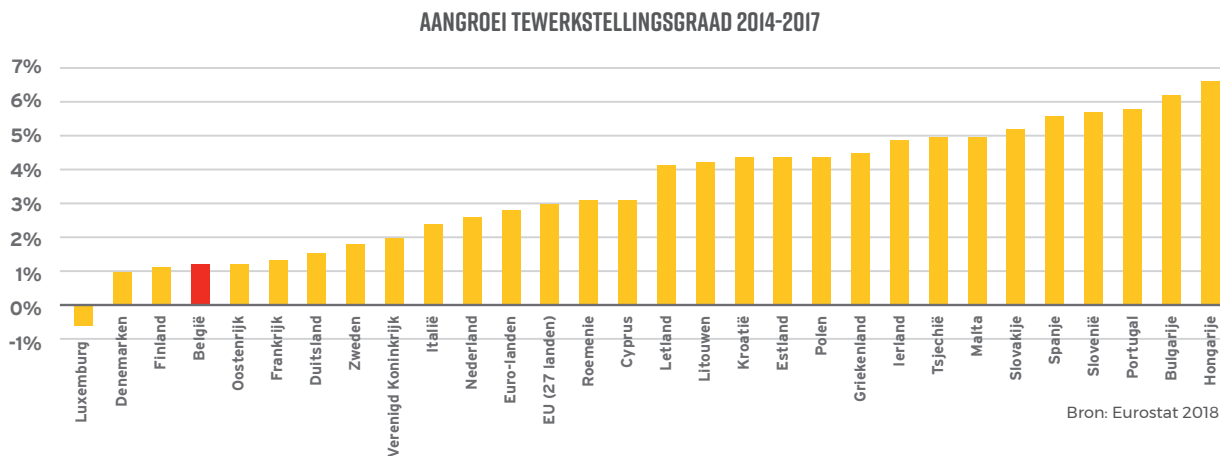

Bron: Eurostat

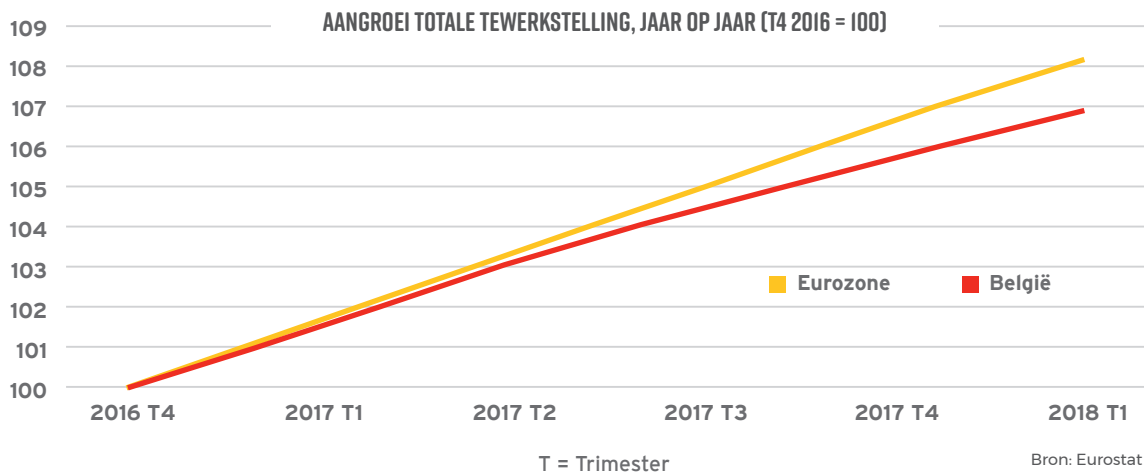
Het argument “de rest van de EU moest een inhaalbeweging maken, dus het is logisch dat België nu onder het euro-gemiddelde ligt”, klopt niet. Landen als Zweden, Oostenrijk, Duitsland en Luxemburg kenden ook een mildere recessie zoals in België, en toch doen zij het nu beter dan het eurogemiddelde. Sinds de regering-Michel aantrad, staat België op plaats 25 (op 28 Europese landen) qua economische groei. Bovendien liggen we ondertussen al meer dan twee jaar onder het eurogemiddelde en diept dit verschil verder uit. Het is het regeringsbeleid dat een rem zet op de economische ontwikkeling.

HOE ZIT HET MET DE BELOOFDE JOBS?

Elke ouder kijkt naar het rapportcijfer van zijn kind, maar ook naar het gemiddelde van de klas. De Europese klas scoort redelijk goed, België behaalt een zwaar onvoldoende.

Ook wanneer we naar de absolute aangroei van jobs kijken dan moeten de hoera-berichten van de regering stevig genuanceerd worden. Vooral in 2017 ontkoppelt de jobgroei in België zich van de rest van de eurozone. De Belgische jobmotor sputtert in vergelijking met de rest van Europa.

WERKLOOSHEID EN ARMOEDE: ARMOEDE NEEMT TOE, ONDANKS DALENDE WERKLOOSHEID

“Soms werk ik, soms niet. Ik wissel kleine jobs af in de horeca en de schoonmaak. Nu ben ik werkloos, maar ik hoop snel terug aan de slag te kunnen. Ik balanceer op het randje van armoede en schaam me daarvoor.” – Claudia, alleenstaande moeder van Hugo en Elsa.

DE WERKLOOSHEID “DAALT”

Het klopt dat de werkloosheid daalt, iedere maand pakt de RVA uit met klinkende cijfers. Historisch gezien lijken we goed bezig. Wat men er niet bij vertelt, is dat deze regering een pak werkzoekenden niet langer in de statistieken opneemt. Volgende mensen tellen blijkbaar niet mee:

- Jong afgestudeerden (eerste jaar, geen uitkering): 42.000;
- Verplicht ingeschreven werklozen zonder recht op werkloosheidsuitkering: 68.000 werkzoekenden;
- Werklozen die zich vrijwillig inschreven als werkzoekende: 40.000.

Als je deze groepen wél opneemt in de statistieken, dan verandert het beeld en bleken er in de eerste helft van dit jaar 150.000 Belgen meer op zoek te zijn naar een job dan de RVA aangeeft.

REËEL AANTAL WERKZOEKENDEN: PAK HOGER DAN DE OFFICIËLE CIJFERS (EERSTE SEMESTER 2018)

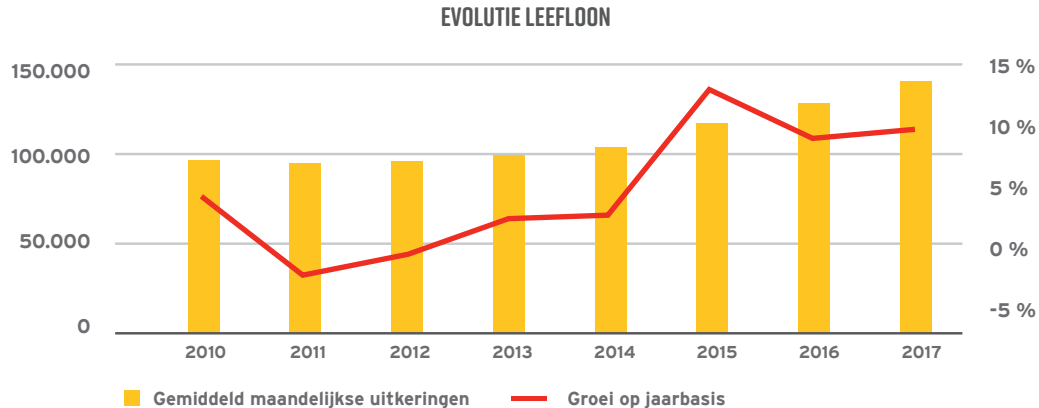

Bron: RVA, eigen berekeningen, 2018

Hiernaast zijn er ook werknemers die genoodzaakt worden een deeltijdse job te aanvaarden, maar op zoek zijn naar een voltijdse job. Als zij minder verdienen dan 1.531,93 euro bruto per maand, ontvangen zij een bijpassing van de RVA. In het eerste trimester van 2018 bevonden zich maandelijks gemiddeld 36.947 werknemers in deze situatie, waarvan meer dan 75% vrouwen.

DE ARMOEDE DAALDE NIET

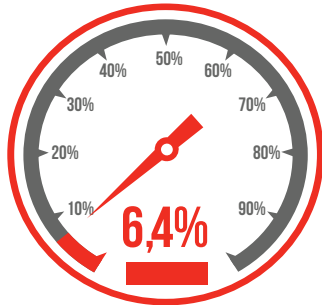
Dan zijn er de duizenden Belgen die geen recht op een werkloosheidsuitkering hebben en noodgedwongen aangewezen zijn op een leefloon van het OCMW. Die cijfers zijn sinds het aantreden van de regering-Michel geëxplodeerd.

Bron: FOD Maatschappelijke integratie, 2018

Los daarvan evolueert de armoede in België in de slechte richting. Globaal liep 15,9% van de Belgische bevolking in 2017 een risico op armoede. Wanneer we een opsplitsing naar opleidingsniveau maken, komen we tot de opmerkelijke vaststelling dat sinds het aantreden van de regering-Michel het risico op armoede fors toeneemt bij wie een laag opleidingsniveau heeft. Deze regering belooft diegene die iets meer geluk en/of talent hebben om een diploma te halen en bestraft diegene die een tegenslag hebben.

ARMOEDERISICO PER OPLEIDINGSNIVEAU

Hoog opleidingsniveau

Gemiddeld opleidingsniveau

Laag opleidingsniveau

Bron: Statbel, 2018

Maar ook andere groepen lopen een sterk verhoogd risico op armoede:

- één werkloze op twee
- vier op tien van de alleenstaanden met kinderen

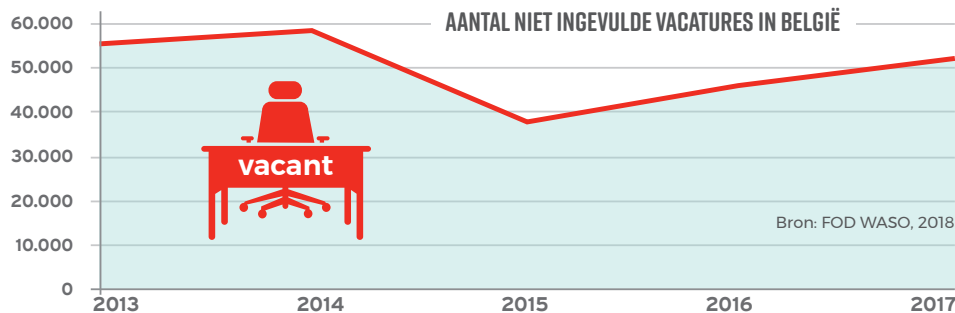
De gevolgen van de aantasting van de sociale zekerheid en het arbeidsrecht door de regering worden nu duidelijk.

KRAPTE OP DE ARBEIDSMARKT: HET VERKEERDE DEBAT

“Ik verloor m'n job, maar stak heel wat moeite in een opleiding ICT. Ik krijg amper reacties op de tientallen sollicitatiebrieven die ik verstuurde. Het excuus dat ik krijg? Ik ben met mijn 45 jaar te oud. Of ik krijg te horen dat ik niet genoeg ervaring heb. Dat is de wereld op zijn kop.” Patrick, werkzoekend ICT'er.

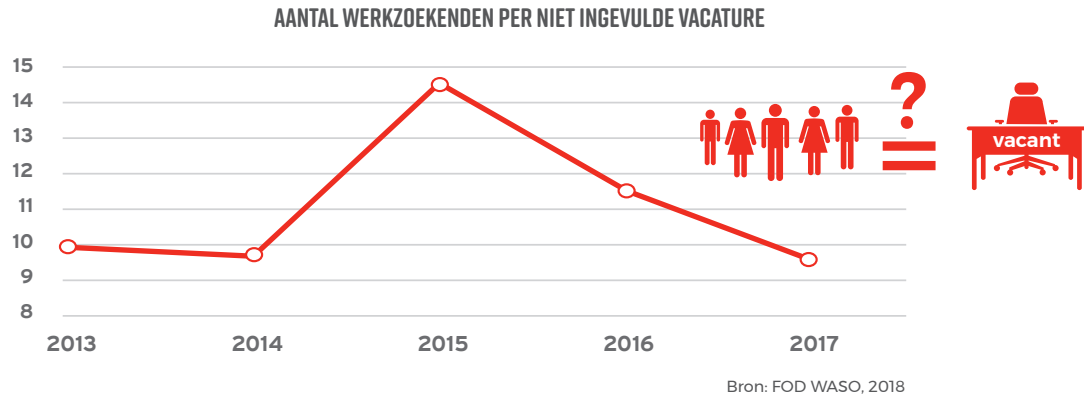
BESTAAT DE KRAPTE OP DE ARBEIDSMARKT WEL?

Die krapte moet enigszins gerelativeerd worden. Louter op basis van het aantal openstaande vacatures, zou je kunnen besluiten dat het steeds moeilijker wordt om personeel te vinden. Zo stonden er eind 2017 meer dan 130.000 jobs (70.000 in 2014) open in België. Maar dat is niet de beste graadmeter voor de krapte op de arbeidsmarkt. Daarvoor moet gekeken worden naar dat deel van de vacatures dat finaal niet ingevuld geraakt.

Hoewel recent gestegen, is dit cijfer redelijk stabiel gebleven sinds 2013. De evolutie verschilt regionaal: er is een daling in Vlaanderen, maar een stijging in Brussel en Wallonië.

We kunnen ook nagaan hoeveel werkzoekenden er zijn per niet ingevulde vacature. Hoe lager dat cijfer, hoe groter de schaarste op de arbeidsmarkt. Opnieuw stellen we vast dat de huidige situatie niet uitzonderlijk is in vergelijking met enkele jaren geleden.

Natuurlijk is er in bepaalde sectoren en voor sommige profielen een stijgend tekort aan kandidaten, maar een algemeen probleem is het voornog niet. Zeker wanneer we kijken naar het onderbenutte arbeidspotentieel (zie het vorige deel over werkloosheid en armoede).

GEEN ARBEIDSSCHAARSTE, MAAR KWALIFICATIESCHAARSTE

Welke bevolkingsgroepen vinden moeilijk een job? Vooral de kortgeschoolden. Door digitalisering en automatisering werd het voor kortgeschoolden steeds moeilijker een job te vinden. Wie geen diploma heeft, valt uit de boot.

WERKLOOSHEIDSGRAAD PER OPLEIDINGSNIVEAU

Kortgeschoold

16%

Middengeschoold

8%

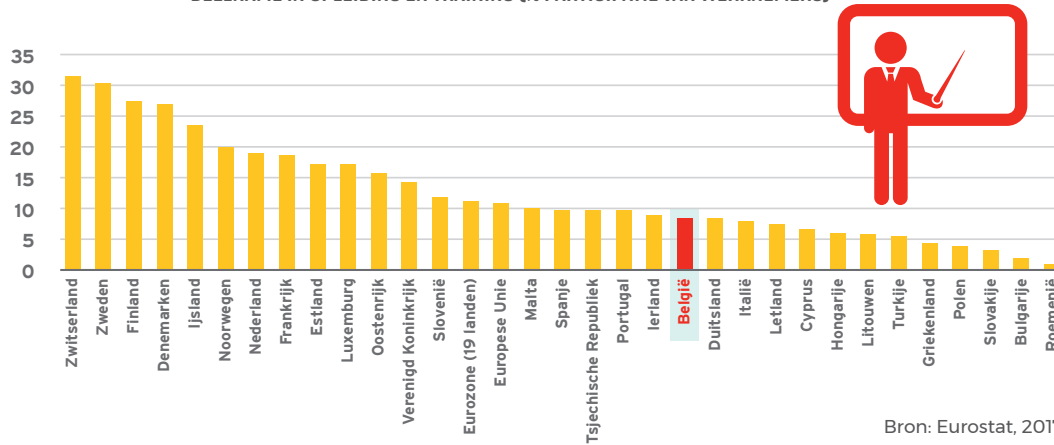
Hooggeschoold

4%

Bron: Stabel, FOD Economie

Daarom is het ontstellend om te zien dat de opleidingsparticipatie in ons land zo laag ligt. Ook al hebben we het al jaren over levenslang leren en weten we dat de jobs er morgen anders zullen uitzien of zelfs zullen verdwijnen, bedrijven en de overheid investeren te weinig in opleiding. Zeker in vergelijking met andere Europese landen.

DEELNAME IN OPLEIDING EN TRAINING (% PARTICIPATIE VAN WERKNEMERS)

Tekenend is bovendien dat in de sectorale onderhandelingen 2017 – 2018 minder dan 25% van de paritaire comités cao's hebben afgesloten die een traject voorzien om aan de doelstelling van gemiddeld vijf opleidingsdagen per jaar per voltijds equivalente medewerker te komen.

Maar niet enkel op het vlak van opleiding wringt het schoentje. Als er al schaarste zou zijn op de arbeidsmarkt, pak dan ook volgende drempels tot de arbeidsmarkt aan:

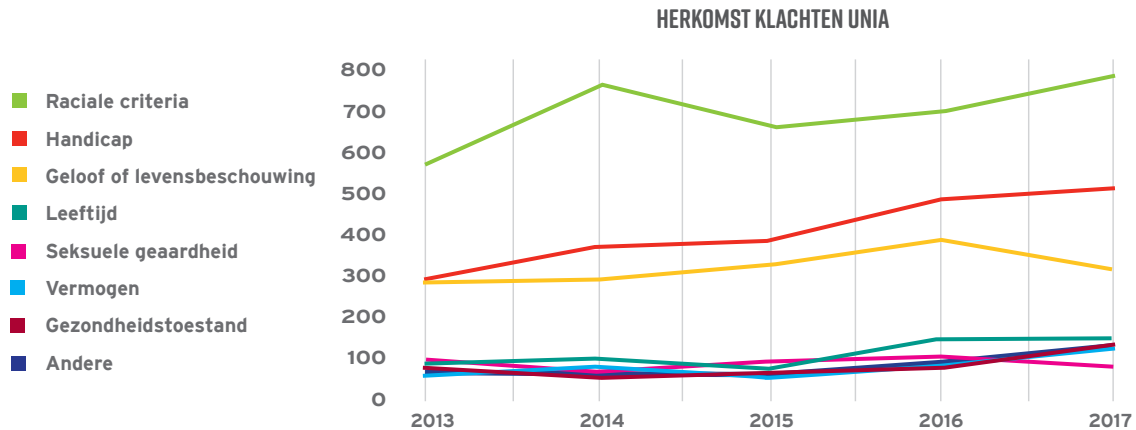
- Mobiliteitsproblemen (zie deel mobiliteit);
- De obsessie van werkgevers over diploma's en vereiste ervaring;
- Discriminatie op vlak van afkomst, leeftijd, gender en seksuele orientatie (zie deel 'discriminatie op de arbeidsmarkt');
- Weinig diversiteit op het werk;
- Betere werkomstandigheden (maak werk en privé combineerbaar);
- Jobzekerheid (inkomen, uren en opbouw van sociale rechten).

ONDERTEWERKSTELLING BIJ PERSONEN MET MIGRATIE- ACHTERGROND: DISCRIMINATIE BLIJFT BELANGRIJKE FACTOR

“Toen ik mijn naam op mijn sollicitatiebrief veranderde naar Fanny en wel een uitnodiging kreeg tot gesprek, terwijl ik daarvoor werd geweigerd, voelde ik me gedegouteerd.” – Fatima, 33 jaar, Namen.

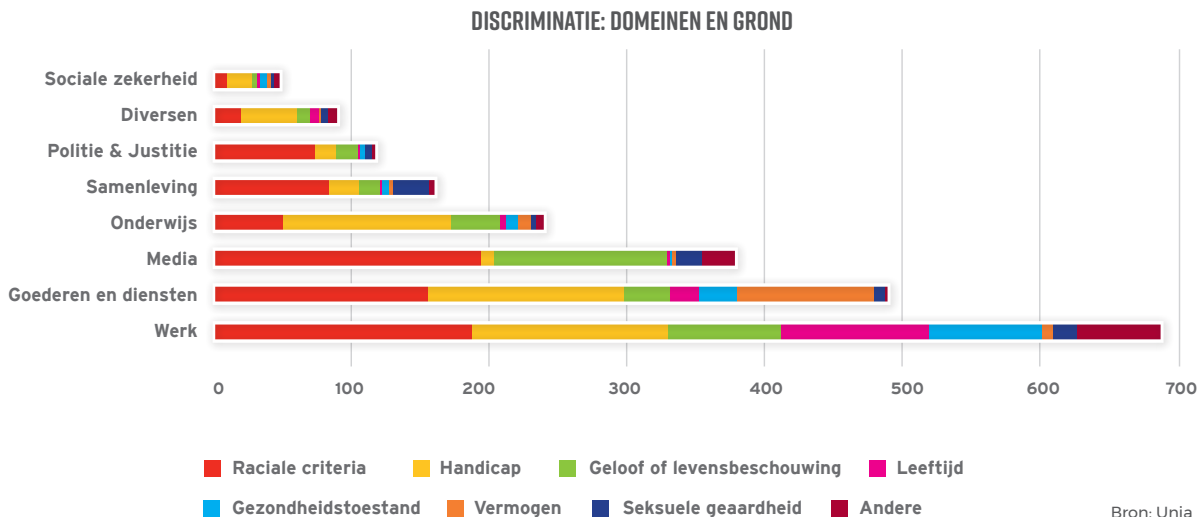
DE CIJFERS PIEKEN

De meldingen bij het Interfederaal Gelijkekansencentrum blijven stijgen. Bij de dossiers die in 2017 werden ingediend, staan discriminatieklachten van raciale aard met stip op één.

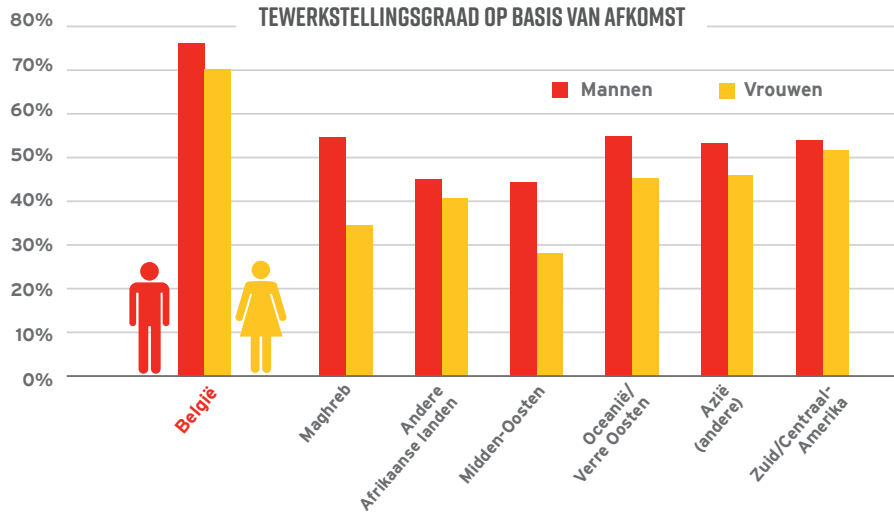

Bron: Unia

Wanneer we nagaan in welk domein discriminatie het meest voortkomt, komen we opnieuw bij het domein 'werk' terecht. De plek waar je je inkomen vergaart, waar je kansen verwacht, waar je jezelf wil ontwikkelen, blijkt ook de plek te zijn waar je de grootste kans loopt om gediscrimineerd te worden op basis van je afkomst, fysieke of mentale toestand, geloof of leeftijd.

DISCRIMINATIE IS EEN BELANGRIJKE VERKLARENDE FACTOR VOOR SOCIAAL-ECONOMISCHE ONEVENWICHTEN

Bron: Socio-economische Monitoring "Arbeidsmarkt en origine 2017"

We kunnen niet exact zeggen in welke mate discriminatie de verklarende factor is voor de lagere tewerkstellingsgraad van personen met een migratieachtergrond, maar wetenschappelijk onderzoek van de Universiteit Gent geeft een eerste richting aan. Blijkt dat wanneer je een 'vreemd' klinkende naam hebt, je 30% minder kans hebt op een uitnodiging voor een sollicitatiegesprek bij bedrijven die opdrachten voor de stad Gent uitvoeren.

Het opleidingsniveau steeds naar voor schuiven als 'excuus' voor de lagere tewerkstellingsgraad is veel te kort door de bocht. Uit onderzoek naar de situatie van personen met roots in Congo, Burundi en Rwanda blijkt dat 60% een hoger diploma heeft - dat percentage ligt hoger dan de Belgische autochtone bevolking - maar het werkloosheidscijfer ligt wel vier maal hoger. Ook het aantal personen dat onder zijn kwalificatieniveau werkt, ligt beduidend hoger.

MIGRATIE: EEN OPPORTUNITEIT, GEEN BEDREIGING

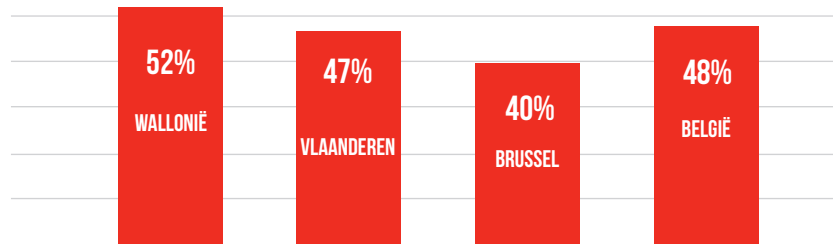
“Ongeveer twee jaar geleden ben ik in België beland. Ik heb alles in mijn land, waar ik met de dood werd bedreigd, moeten achterlaten. Ik wacht nu op nieuws over mijn aanvraag tot regularisering. Het duurt lang. Ik heb me ingeschreven in een technische school. Op de radio hoor ik vaak commentaar in de zin dat migranten zoals ik een ‘bedreiging’ vormen of een last zijn voor België. Ik doe mijn uiterste best om zo goed mogelijk te integreren.”
Abdallah, 18 jaar.

Abdallah is geen last, noch een bedreiging voor de welvaart van België. Integendeel.

OP TERMIJN VORMT MIGRATIE EEN BELANGRIJKE MEERWAARDE VOOR ONZE WELVAART

Migratie is geen fenomeen van de laatste jaren. De afgelopen decennia kwamen miljoenen mensen (vaak op onze vraag) naar Europa. Volgens het IMF bestaat ongeveer 15% van onze werkende bevolking uit migranten. Wanneer gevraagd wordt of immigratie een kost betekent voor de overheidsfinanciën verklaart bijna de helft van de Belgen dat dit het geval is.

POSITIEF ANTWOORD OP DE VRAAG “BETEKENT MIGRATIE EEN MEERKOST VOOR DE OVERHEIDSFINANCIËN?”

Bron: European Social Survey: ESS

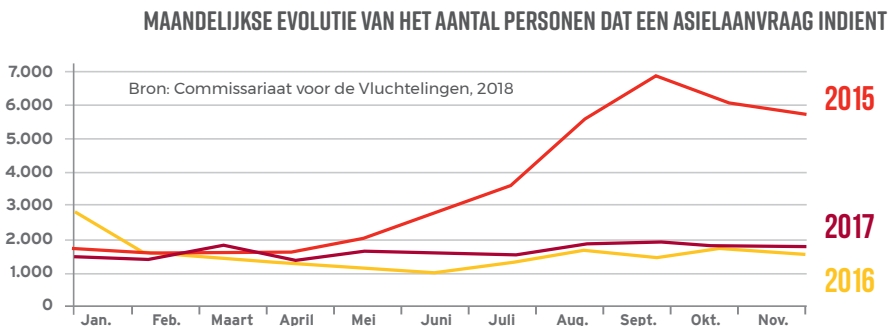
Uit diverse studies blijkt echter het tegendeel. Uit cijfers van zowel het IMF als de OESO blijkt dat die migratiestromen ontegensprekelijk positieve effecten hebben gehad op onze welvaart.

- De netto bijdrage van migratie aan de Belgische overheidsfinanciën wordt geraamd op 0,75% van het bbp (OESO), dit komt overeen met 3 miljard per jaar.
- Migranten verhogen het bbp per persoon en de productiviteit: een toename van 1 procentpunt in het aandeel migranten in de volwassen bevolking verhoogt het bbp per persoon in westerse economieën met maximaal 2 procent op de langere termijn (IMF).
- Welvaart wordt breed gedeeld: een toename van het migrantenaandeel komt ten goede aan het gemiddelde inkomen per persoon van zowel de onderste 90 procent als de top 10 procent van de werknemers (IMF).
- Volgens het Planbureau zullen de meerkosten van de vergrijzing zonder (!) een migratiestroom van 20.000 personen per jaar oplopen met 0,5% van het bbp (2 miljard per jaar) tegen 2060.

De perceptie van de helft van de Belgische bevolking is dus niet juist en de constante framing “migratie bedreigt onze sociale zekerheid en welvaart” van bepaalde politieke partijen is dus onwaar.

WAT MET DE HUIDIGE MIGRATIE?

De vluchtelingencrisis die in 2015 op gang kwam (oorlog in Syrië en algemene instabiliteit in het Midden-Oosten en Afrika) zorgde voor een forse, maar tijdelijke stijging van het aantal asielaanvragen. Momenteel stabiliseren de cijfers.

De Nationale Bank onderzocht³ wat de impact van de grote vluchtelingenstroom in 2015 is. De begrotingsimpact blijkt na vijf jaar positief te zijn. Het is logisch dat op korte termijn er een klein negatief effect op de staatfinanciën is (opvang, personeel, uitkeringen,...), maar dat effect stabiliseert zich vrij snel. Slechts vijf jaar na aankomst hebben asielzoekers die in 2015 toekwamen, al een positief effect op het primair saldo (primaire ontvangsten - uitgaven) van de staat van 0,04%. Een positief effect op de economische groei (bbp) is er onmiddellijk, met een bbp dat in 2020 al 0,17% hoger zal liggen dan in een scenario zonder migratie.

MACRO-ECONOMISCHE EFFECTEN MIGRATIE 2015 TEN OPZICHTE VAN SCENARIO ZONDER MIGRATIE

	Korte termijn		Middellange termijn
	2015	2016	2020
BBP (in veranderingspercentage)	0,03	0,14	0,17
Werkgelegenheid in personen	200	3.900	21.100
Werkloosheid (in % punt)	0,00	0,03	0,12
Primair saldo (in % bbp, niet gecumuleerd)	-0,04	-0,16	0,04

Bron: NBB, 2016

Of migratie een succesverhaal is of niet hangt in grote mate af van hoe je asielzoekers opvangt.

- Werk is cruciaal: asielzoekers moeten zo snel mogelijk een arbeidsvergunning krijgen en moeten al intensief begeleid worden naar een job tijdens de aanvraagprocedure.
- Diploma's moeten zo breed en zo snel mogelijk erkend worden. Niet-diplomagebonden vaardigheden moeten boven water komen door specifieke testen.
- Talenkennis is van bijzonder belang: 24% van de werkzoekende immigranten van de eerste generatie vond hun mindere taalvaardigheid de belangrijkste belemmering om een baan te vinden.
- Opleidingen moeten aangepast zijn aan de vaardigheden van de migranten en knelpunten op de arbeidsmarkt.
- Tewerkstellingsprogramma's door de overheid zouden als springplank moeten dienen naar andere sectoren.
- Discriminatie moet tegengaan worden door intensief overleg tussen sociale partners (het opstellen van diversiteitsplannen).
- Degelijke informatie over opvangstructuren voor kinderen, vergemakkelijkt met name voor vrouwen de toegang tot de arbeidsmarkt.

³ <https://www.nbb.be/n/artikels/de-economische-gevolgen-van-de-instroom-van-vluchtelingen-belgie>

CONCLUSIE

ARBEID IS GEEN KOOPWAAR

Arbeid moet het uitgesproken middel zijn om je persoonlijk te ontplooiën. Arbeid is geen koopwaar. Werknemers zijn geen knop die je zo maar kan aandraaien, omdat 'de competitiviteit' of de bedrijfswereld dat wil. Toch beschouwt de regering-Michel mensen zo. Mensen zijn voor hen cijfers, grafiekjes, tabellen.

Uitpakken met de groeicijfers over jobs kunnen ze, maar ze zwijgen over de kwaliteit van die jobs. Wat telt is het credo 'jobs, jobs, jobs'. Wij eisen jobs die kwalitatief zijn. Geen onbetaalde stages tot in het oneindige voor jongeren, geen eindeloze stroom van interimcontracten waarmee je geen bestaanszekerheid opbouwt. We eisen erkenning voor het feit dat deeltijdse arbeid vaak geen eigen keuze is en dat alles in het werk moet worden gesteld om vooral vrouwen een volwaardige carrière te laten opbouwen.

Werkzoekenden zijn geen paria's. Ze verdienen een statuut waarmee ze niet in onzekerheid gestort worden, een statuut dat hen toelaat in lijn met hun verwachtingen en mogelijkheden een job te zoeken. Het armoederisico van werkzoekenden ligt al onaanvaardbaar hoog. Hoe kan je dan nog zeggen dat die mensen meer 'incentives' nodig hebben om werk te zoeken. Er is geen arbeidsschaarste, maar kwalificatieschaarste.

Het ABVV zegt: investeer in die mensen. De opleidingsinspanningen van onze bedrijven zijn bij de laagste in Europa. In het verleden waren de werkgevers verplicht om 1,9% van de loonmassa te investeren in vorming. Hier was een sanctiemechanisme aan gekoppeld. De huidige regering heeft deze regeling afgeschaft op vraag van de werkgevers. Deze laatste vragen nu dat vorming van werknemers wordt betaald door de gemeenschap.

CONCLUSIE

Ons streefdoel blijft een afdwingbaar individueel recht op vijf dagen kwaliteitsvolle opleiding per werknemer per jaar, en dit bovenop het recht op betaald educatief verlof (BEV), in alle ondernemingen. De rechten van werknemers in de kleine ondernemingen moeten in de wet verankerd worden. Elke vorming (ook de informele vormingen) moet leiden tot een getuigschrift opdat ze door de werknemer zou gevaloriseerd kunnen worden bij het zoeken van een (nieuwe) job.

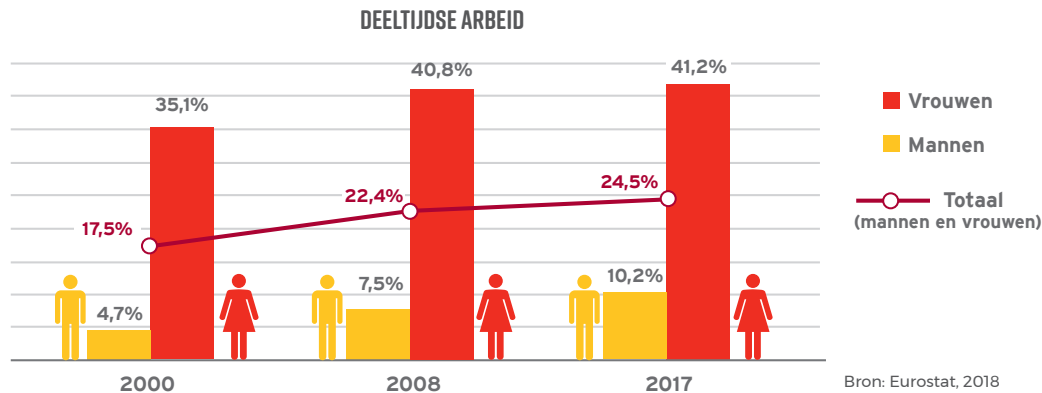
Te vaak wordt toegang tot de arbeidsmarkt ontzegt zonder enige aanvaardbare reden. Discriminatie moet aangepakt door standaard 'mystery calls' uit te voeren, kansengroepen actiever kansen te gunnen (o.a. diversiteitsplannen op ondernemingsniveau en streefcijfers op sectoraal niveau kunnen hierbij een middel zijn) en slachtoffers van discriminatie beter te vergoeden. De overheid moet nog veel meer inzetten op maatschappelijke sensibilisering. Dat laatste zeker in het licht van migratie. Iedereen verdient zijn/haar kans. Iedereen kan iets bijdragen.

FLEXIBILISERING VAN WERK: ONZEKERHEID TROEF

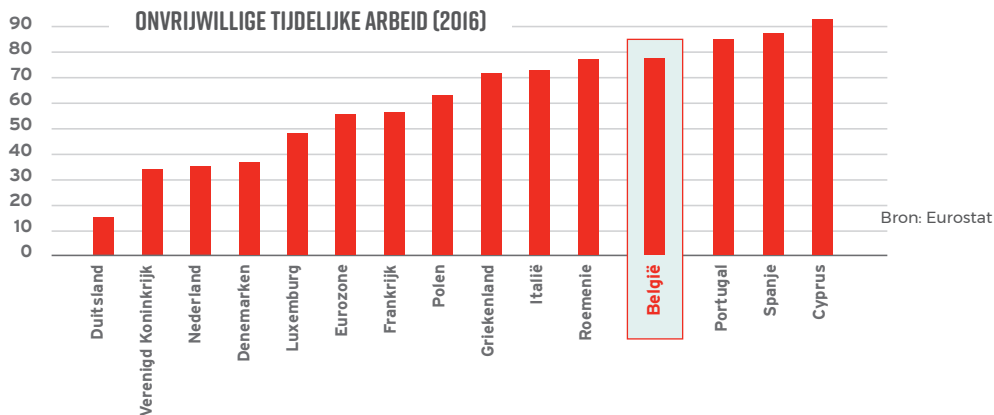
"In het begin tekenden we een contract voor vier uur per dag. In de hoop om op een bepaald moment dagelijks acht uur te kunnen werken. Onze verantwoordelijke vindt echter dat we na vier uur werk niet dezelfde kwaliteit meer kunnen leveren. Geen extra uren voor ons dus..." Linda – werkt in de schoonmaak.

DEELTIJDS JOBS EN TIJDELIJKE CONTRACTEN: VOORAL ONGEWILD

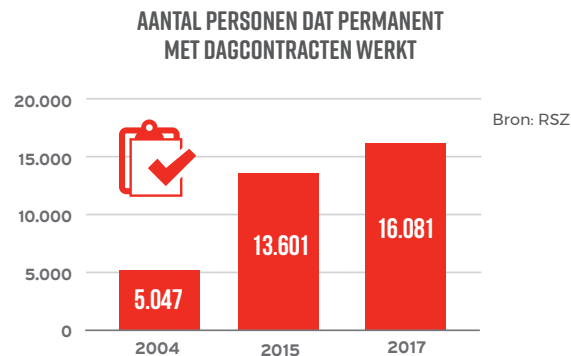
Deeltijdse arbeid wordt nog vaak gezien als een praktische oplossing om de combinatie arbeid-gezin leefbaar te maken. Vaak wordt vergeten dat de overgrote meerderheid onvrijwillig deeltijds werkt, met stevige gevolgen voor het inkomen en pensioen. Slechts 8% kiest voor een deeltijdse job omdat men geen voltijdse job wil uitvoeren. De genderongelijkheid op dit aspect is bovendien gigantisch: 41% van de vrouwen werkt deeltijds, tegenover slechts 10% bij de mannen.

Tijdelijke arbeid (via interim of een tijdelijke contract) kan een persoonlijke keuze zijn. Maar Europees onderzoek toont dat dit in België slechts voor ongeveer 20% van de gevallen geldt. België scoort immers erg slecht op het vlak van onvrijwillige tijdelijke arbeid.

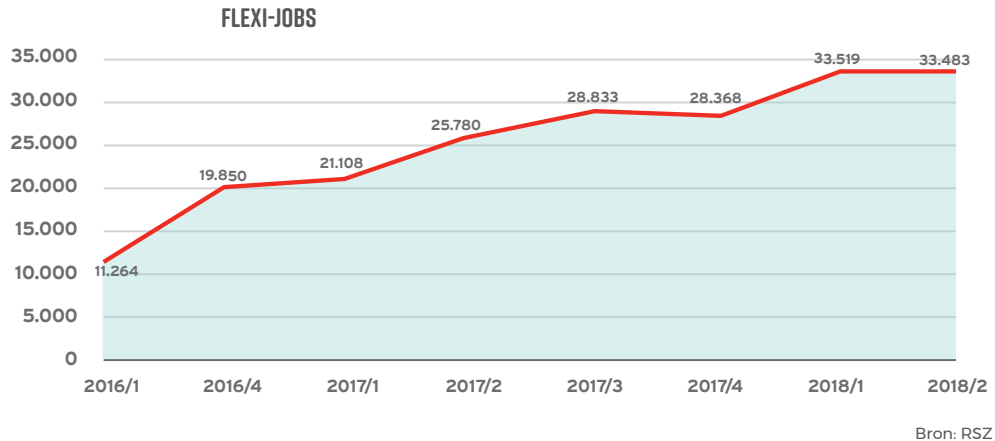

Het meest extreme voorbeeld van flexibiliteit zijn de dagcontracten in de interimsector. Het aantal uitzendkrachten dat een heel jaar door met dagcontracten tewerkgesteld is, stijgt jaar op jaar. In 2017 werkten op die manier meer dan 16.000 Belgen in totale onzekerheid.

FLEXI-JOBS = DUMPINGJOBS

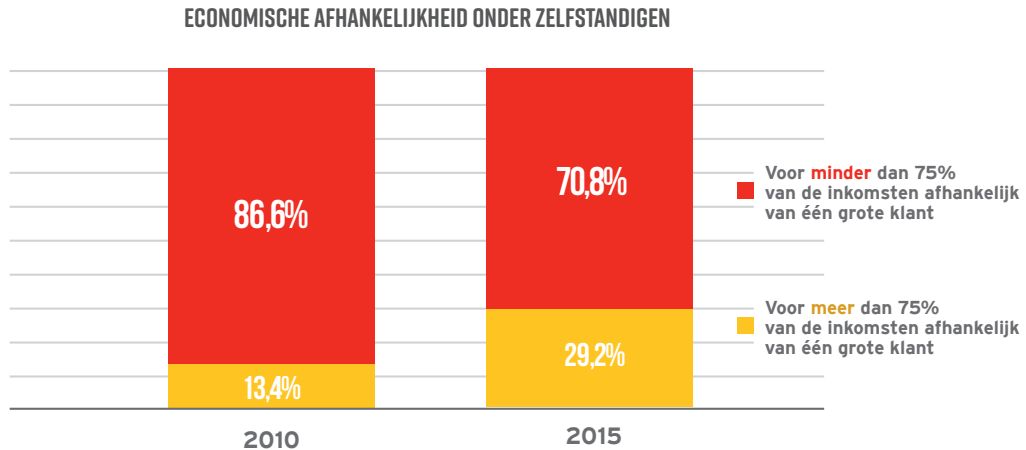
Begin 2016 voerde de regering-Michel een regeling in waarbij iedereen die minimaal 4/5de werkt er een kleine job in de horeca of andere sectoren bij kan nemen. Het zijn dumpingjobs waarop amper sociale zekerheid wordt betaald. Bovendien vormen ze helemaal geen oplossing voor werklozen, want een flexi-job is voor hen niet toegankelijk.

De regering-Michel vond dit nog niet genoeg en creëerde ondanks zwaar protest van zelfstandigen en vakbonden nog een anders systeem: het onbelast bijverdienen door het doen van allerlei klusjes, werken in de platformeconomie of het verenigingsleven. Opnieuw een bedreiging voor reguliere jobs en een drainage van onze sociale zekerheid.

ZELFSTANDIG BEROEP: STEEDS VAKER AFHANKELIJK BEROEP

Zelfstandige worden is vaak een beslissing ingegeven door de wens om niet langer afhankelijk te zijn van één werkgever. Voor jezelf kunnen beslissen, geen rekenschap meer moeten afleggen. Nobel op zich, maar steeds vaker zijn zelfstandigen een speelbal in de handen van één grote klant. In 2015 was dat al het geval voor bijna drie op tien zelfstandigen, meer dan een verdubbeling sinds 2010. Als “schijnzelfstandige” kan je zo hyperflexibel worden ingezet... zonder bescherming.

Bron: EEAO, berekeningen LENTI C

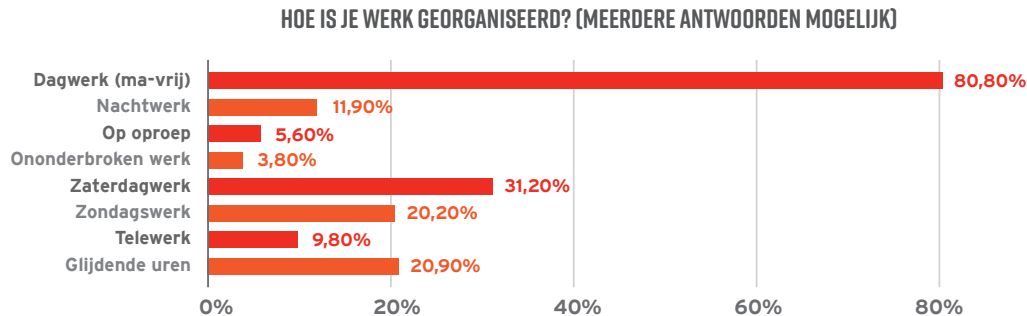
WERK EN PRIVÉ: STEEDS VAKER VERMENGD

"We blijven nu open tot 22u, hoe kan je dat nog in godsnaam combineren met een familieleven? Na mijn werk, komt de zorg voor de kinderen. Ik ben doodmoe 's avonds en kan ze niet de aandacht geven die ze verdienen."
- Narjess, 32 jaar.

"Je wordt scheef bekeken als 's morgens tijdens de eerste vergadering blijkt dat je je e-mails niet meer de avond ervoor om 23u hebt bekeken. Het wordt niet expliciet gevraagd, maar als één collega het doet, moeten we het allemaal wel doen. En dat fameuze recht op onbereikbaarheid? Daar lacht onze baas mee." - Pascal, 47 jaar, werknemer in de banksector.

WERK NEEMT STEEDS MEER PLAATS IN ONS LEVEN IN

Werk is al erg flexibel georganiseerd in België: verlengbare dagen, overuren, atypische uren, deeltijdwerk. Volgens de ABVV Modern Times-enquête werkt 80,8% van de respondenten overdag, van maandag tot vrijdag, maar atypische uren zijn gebruikelijk. Zo werken meer dan 31% van de respondenten ook zaterdags en 11% wordt geconfronteerd met nachtwerk.

Bron: ABVV-enquête Modern Times, 2017

Veel werknemers presteren meer uren dan voorzien in hun contract. Dit is het geval voor 76% van de respondenten, 23% van die uren worden niet betaald of zijn niet te recupereren.

76% VAN DE WERKNEMERS PRESTEREN MEER UREN DAN VOORZIEN IN HUN CONTRACT!

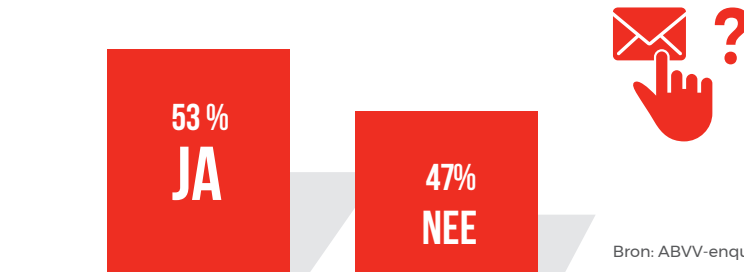
23% VAN DEZE OVERUREN WORDEN NIET BETAALD OF ZIJN NIET RECUPEREERBAAR!

Bron: ABVV-enquête Modern Times, 2017

NIEUWE TECHNOLOGIE DOET ONS OP DE TOPPEN VAN DE TENEN LOPEN

Een smartphone of laptop kan een mooi cadeau lijken, maar werknemers voelen een hoge druk om ook na de werkuren hun berichten of mails te checken. Zo blijven ze ook in hun hoofd verbonden met het werk.

CHECKT U UW MAILS/BERICHTEN BUITEN DE WERKUREN?

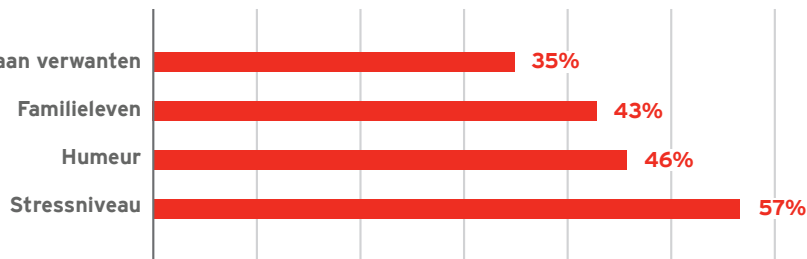

Bron: ABVV-enquête Modern Times, 2017

En dit blijft niet zonder gevolgen. Het zorgt voor 'technostress'. De constante druk van bereikbaar te zijn, heeft voor negen op tien werknemers een onmiddellijke impact op het mentale welzijn.

OP WELK VLAK HEeft CONSTANTE BEREIKBAARHEID EEN IMPACT OP UW:

Bron: Modern Times, 2017

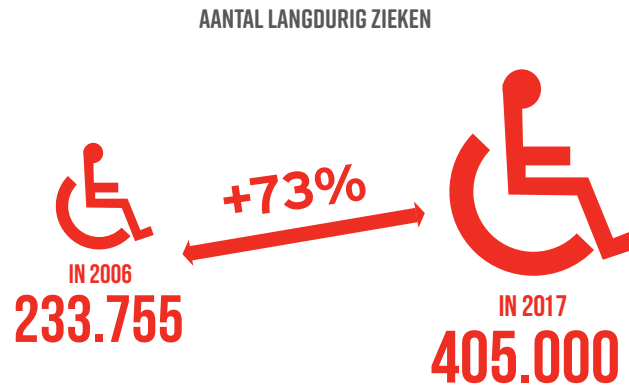
We moeten dringend tijd maken van de (her)organisatie van ons werk.

ZIEKTE EN RE-INTEGRATIE: WIE PECH HEEFT, IS GEZIEN

"Ik werkte shiften en in het weekend. Mijn rug is kapot en dat op mijn vijftigste. Ik zit al enkele maanden thuis. Mijn chef wil mijn werkpost niet aanpassen, hoewel dat met een paar honderd euro makkelijk op te lossen is. En nu sta ik op het punt om buiten gesmeten te worden. Een schandaal is het." - Antoine, Hoboken, lasser.

MEER LANGDURIG ZIEKEN: VEEL VERKLARINGEN

Het aantal langdurig zieken in België nam de afgelopen jaren gestaag toe.

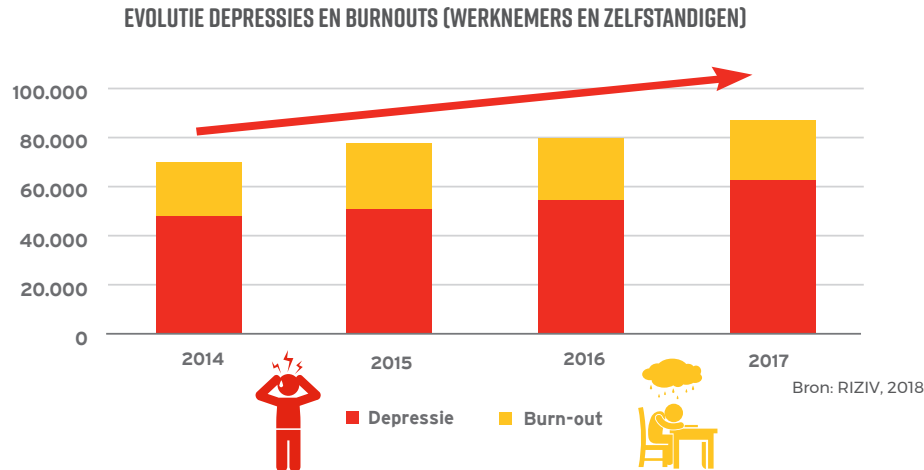

Bron: RIZIV

De verklaringen zijn veelzijdig:

- Veroudering van de bevolking (groter aandeel oudere werknemers in de actieve bevolking, dus groter aandeel werknemers met fysieke problemen);
- Aanzienlijke toename psychische stoornissen (depressie, burn-out – zie verder) en spier- en gewrichtsproblemen door slechte werkomstandigheden;
- Verstrenging regels brugpensioen, tijdskrediet en vervroegd pensioen: vroeger was dit een uitstapmogelijkheid na een lange en vermoeiende carrière, nu moeten werknemers – wanneer hun gezondheid het niet meer toelaat te blijven werken – terugvallen op een ziekte- of invaliditeitsuitkering van het RIZIV.

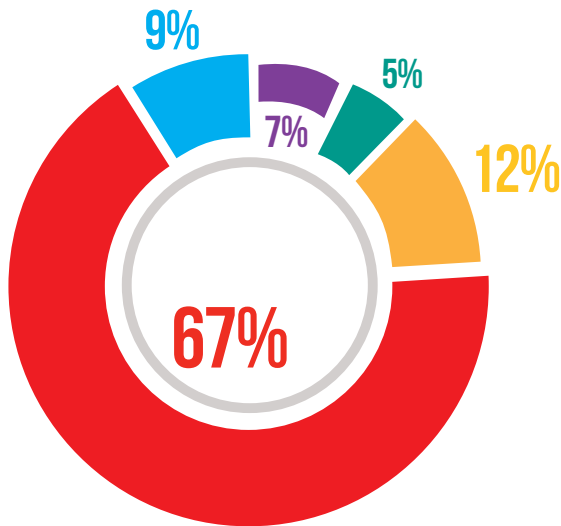
De stijging van het aantal burn-outs en depressies is een symptoom van het slechte arbeidsklimaat waarin veel werknemers vandaag de dag moeten werken.

GEEN TIJD OM TE RECUPEREREN

De regering wijzigde de wetgeving rond de herintegratie van zieke werknemers, oftewel de energie die gestoken wordt in de hertewerkstelling van werknemers die lange tijd afwezig zijn geweest. Minister van Gezondheid en Sociale Zaken Maggie De Block (Open Vld) wou zware financiële sancties koppelen indien de werknemer niet volledig meestapt in een herintegratietraject (zelfs wanneer bijvoorbeeld een functie wordt aangeboden die helemaal niet overeenstemt met de competenties van een medewerker). Dit konden de sociale partners voorkomen. Toch werd de reglementering strenger.

Uit cijfers van de externe preventiediensten blijkt nu dat de hele re-integratiepolitiek een farce is. Werknemers, werkgevers of mutualiteit kunnen een herintegratietraject aanvragen, maar in 2017 kreeg in 67% van de gevallen de werknemer een rood licht van de geneesheer.

Bron: Externe preventiediensten

UITKOMST TYPE BESLISSINGEN

- **Beslissing A:** Wanneer de werknemer tijdelijk ongeschikt is om het overeengekomen werk uit te voeren, maar wanneer het mogelijk is dat hij, op termijn, het overeengekomen werk (eventueel mits aanpassing van de arbeidspost) kan hervatten kan de arbeidsarts beslissen dat de werknemer inmiddels ander of aangepast werk kan uitvoeren bij zijn werkgever
- **Beslissing B:** Wanneer de werknemer tijdelijk ongeschikt is om het overeengekomen werk uit te voeren, maar wanneer het mogelijk is dat hij, op termijn, het overeengekomen werk (eventueel mits aanpassing van de arbeidspost) kan hervatten kan de arbeidsarts beslissen dat de werknemer inmiddels geen ander of aangepast werk kan uitvoeren bij zijn werkgever
- **Traject C:** Wanneer de werknemer definitief arbeidsongeschikt is voor het overeengekomen werk, kan de arbeidsarts beslissen dat de werknemer wel in staat is een ander of aangepast werk te doen bij zijn werkgever (eventueel met aanpassing van de werkpost)
- **Traject D:** Wanneer de werknemer definitief arbeidsongeschikt is voor het overeengekomen werk, kan de arbeidsgeneesheer beslissen dat de werknemer geen ander of aangepast werk kan doen bij zijn werkgever
- **Traject E:** Wanneer de werknemer definitief arbeidsongeschikt is voor het overeengekomen werk, kan de arbeidsarts beslissen dat het om medische redenen te vroeg is om een re-integratietraject op te starten

De beslissing dat een werknemer definitief ongeschikt is, geeft de werkgever de mogelijkheid om zonder opzeggingsvergoeding of vooropzeg (zelfs al is de werknemer afwezig ten gevolge van werkomstandigheden) het contract op te zeggen. Dit is dus zeker geen keuze van de werknemer...

Volgens onze schattingen zijn er in 2017 op 16.000 gevallen slechts 1584 Belgen die effectief een succesvol herintegratietraject hebben gevolgd.

KLAAR VOOR DE (R)EVOLUTIE VAN DE DIGITALISERING?

“Vandaag bevinden we ons in het tijdperk van de ‘digitalisering’. We spreken steeds vaker over de geconnecteerde wereld, over ‘internet of things’, netwerken, intelligente machines enz.

Vandaag zit alles in een – soms verontrustende – stroomversnelling: het werkritme, de gestegen productiviteit, het exponentieel toegenomen beheer van diverse en veelvuldige informatie ...

Is dit allemaal echt positief voor mijn baan en voor mijn levenskwaliteit? Ik vraag het me af.”

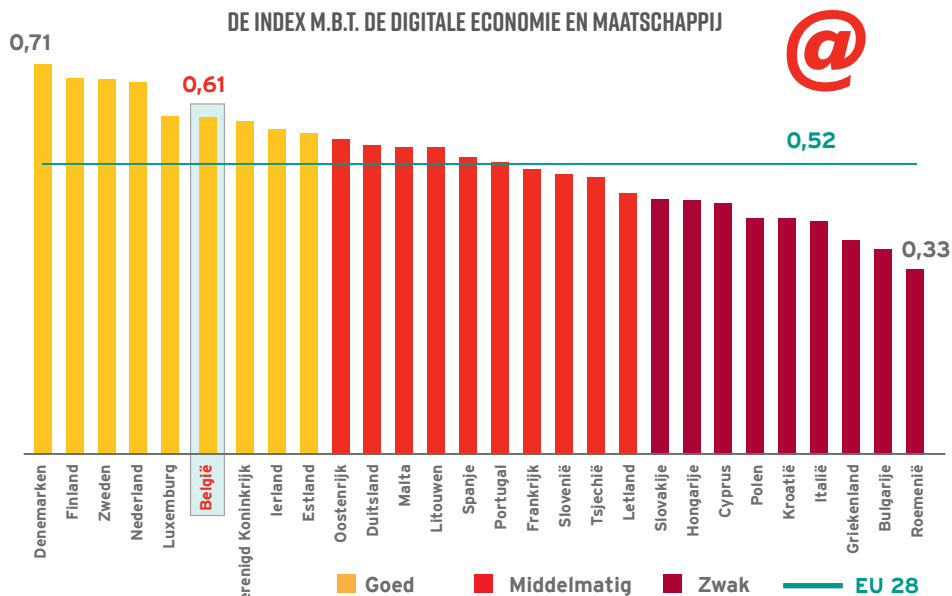
Mathilde, 46 jaar, secretaresse.

De digitalisering van de economie is een vast thema in het politieke en maatschappelijke debat. Er is een nieuwe revolutie ontketend, waarbij veel op het spel staat. De digitalisering zou de arbeidsmarkt, de productieprocessen, de economische en sociale relaties overhoop kunnen halen, met grote verschillen naargelang de sector, het type tewerkstelling en het kwalificatieniveau.

Is België er klaar voor? Min of meer.

BELGIË DOE HET NIET AL TE SLECHT

In het algemeen doet België het niet al te slecht in de rangschikkingen m.b.t. digitalisering. Het staat op de zesde plaats van de DESI-ranking 2017¹.

Bron: DESI 'Digital Economy and Society Index'

Ons land behoort tot een groep sterk presterende landen. De sterktes van België zijn de krachtige netwerken en de goede integratie van de digitale technologieën in de ondernemingen. Het zwakke punt van België is dat digitale openbare diensten minder goed uitgebouwd zijn dan in andere landen.

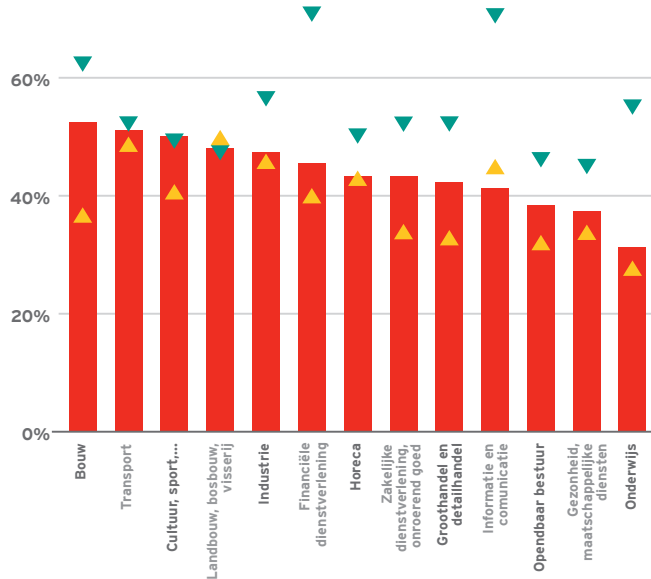
¹ Europese indicator die een dertigtal indicatoren groepeerd m.b.t. connectiviteit, menselijk kapitaal, internetgebruik, integratie van digitale technologische diensten en online openbare diensten.

IMPACT OP WERKGELEGENHEID: ONVOORSPELBAAR

Er is en zal zeker een impact zijn op de werkgelegenheid. Maar die impact is onzeker en zeer moeilijk te voorspellen, en hangt sterk af van de sector, het type tewerkstelling en de kwalificaties van de werknemers.

Analyses van de OESO leren dat in België ongeveer 7% van werknemers een hoog risico loopt om zijn job te zien verdwijnen door robotisering en digitalisering, en dat ongeveer 30% een verandering in de taken staat te wachten. Dit zal vooral het geval zijn voor jobs in de administratie en verkoop, transport en logistiek, de bouw en in de industrie. Jobs in het onderwijs, management of HR lopen dan weer een kleiner risico.

Een hoog diploma beschermt niet per se tegen jobverlies door digitalisering, maar het zijn toch vooral de jobs waar een lage scholingsgraad wordt gecombineerd met routinematige taken die bedreigd worden.

AANDEEL JOBS MET GROOT AANTAL ROUTINEMATIGE TAKEN
NAAR SECTOR EN OPLEIDINGSNIVEAU - BELGIË, 2015

- > 3/4e repetitieve taken
- ▼ Laag opgeleid
- ▲ Hoog opgeleid

Bron: Minerva, Vorm geven aan digitale tijden. Over de impact van digitalisering en robotisering op de samenleving, 2018

Alles zal afhangen van hoe de overheid en bedrijven deze transitie zullen begeleiden op het vlak van opleidingsinspanningen, onderwijs, reconversie en arbeidsherverdeling (arbeidsduurvermindering). Het spreekt voor zich dat dit met respect voor het sociaal overleg zal gebeuren.

DE DIGITALE KLOOF

In België kampt nog ongeveer 15% van de totale bevolking (met verschillen volgens de leeftijdscategorieën) met de digitale kloof, zelfs al is deze de laatste jaren sterk teruggedrongen. Bij de 65- tot 74-jarigen bedraagt de digitale kloof meer dan 40%. De digitale kloof gaat over burgers die geen toegang hebben tot de informatie- en communicatietechnologieën, waaronder het internet, omwille van:

- een technische reden, wanneer mensen in minder toegankelijke gebieden wonen die moeilijk op het net kunnen worden aangesloten,
- een socio-economische reden, wanneer het niet gebruiken van informatie- en communicatietechnologieën een gevolg is van het studieniveau, de levensstandaard of de leeftijd van de gebruiker.

TOEGANG EN GEBRUIK VAN ICT DOOR HUISHOUDENS IN BELGIË

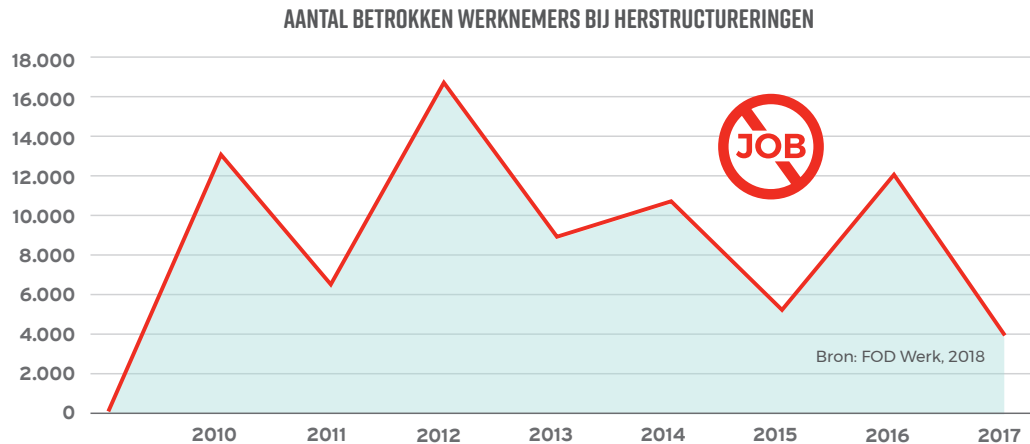

HERSTRUCTURERINGEN: WERKNEMERSVERTEGENWOORDIGERS ONVOLDOENDE GEHOORD

“Wat voor mij het ergste was? De constante onzekerheid. Wie? Wanneer? Wat gebeurt er met diegene die overblijven? Zullen mijn gezin en ik dit overleven?” – Gianni, slachtoffer van een herstructurering in de metaalsector.

SOCIALE DRAMA'S MET DOMINO-EFFECT

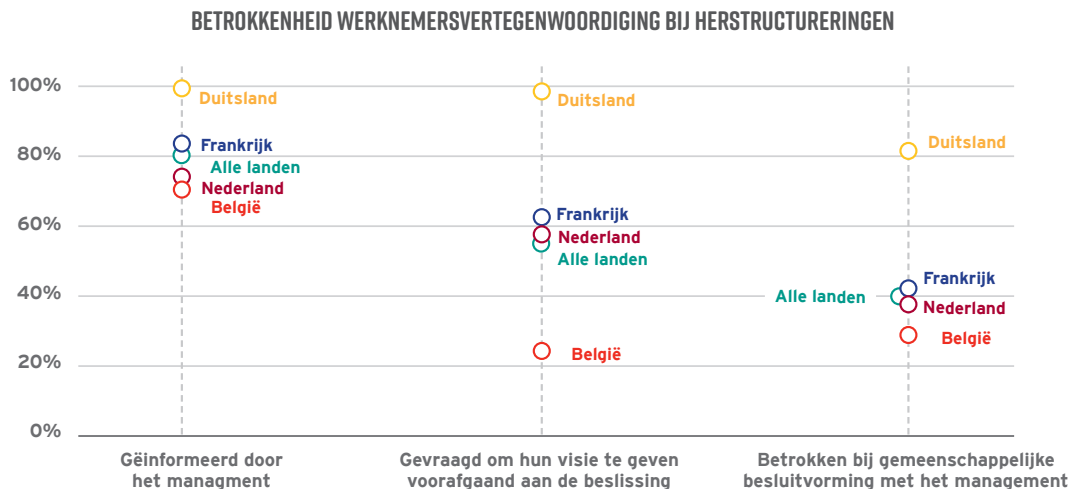
Van 2010 tot eind 2017 kondigden 856 bedrijven de intentie aan om tot een collectief ontslag over te gaan. Op die manier werden ongeveer 77.000 mensen door jobverlies met een sociaal drama geconfronteerd.

Deze statistieken houden geen rekening met de duizenden werknemers die worden getroffen in onderaannemingen. Het initiële jobverlies moet nog eens met 25% verhoogd worden door jobverlies bij onderaannemingen.

WERKNEMERS ONVOLDOENDE GEHOORD

We kunnen nagaan in welke mate Belgische werknemers worden geïnformeerd over herstructurerings (niet enkel ontslag, maar ook op grote fusies, overnames, outsourcing,...). Eurofound voert om de vijf jaar een Europese bevraging uit. Blijkt dat België het niet zo goed doet. Waar 71% zegt dat ze werden geïnformeerd over de beslissing, zegt amper 25% dat hun mening werd gevraagd voordat de beslissing werd genomen. 30% geeft wel aan dat ze in de context van de herstructurering betrokken waren in 'gemeenschappelijke besluitvorming' (lees: onderhandelingen). Deze cijfers zijn toch opvallend omdat voorafgaande informatie en consultatie een verplichting is bij herstructurerings. Onze buurlanden doen een pak beter.

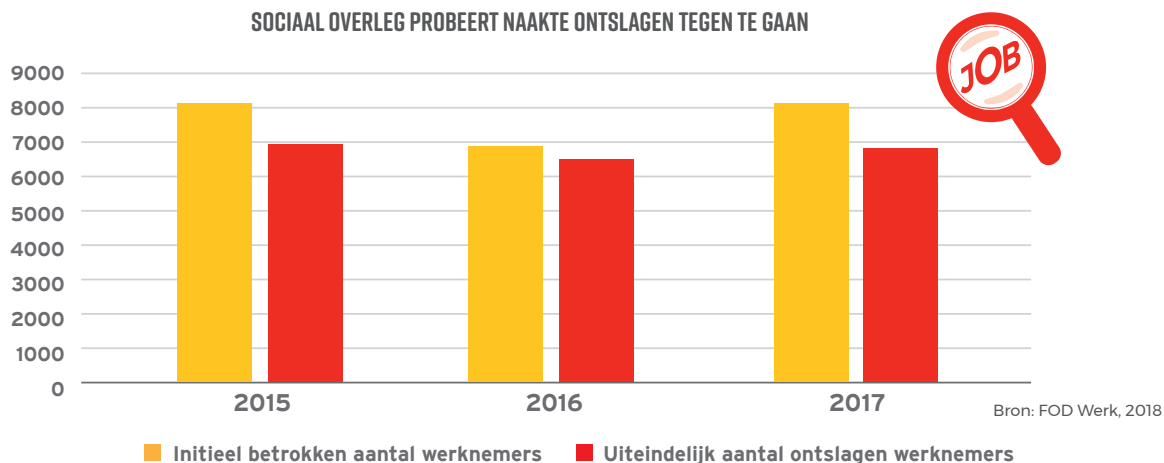
Bron : Minerva, Betrek werknemers bij bedrijfsbeslissingen, juli 2018

Duitsland scoort hier goed, door haar model van 'Mittbestimmung' (medebeheer). Dat model brengt echter ook een pak nadelen met zich mee. Vakbonden vormen er geen controlerende tegenmacht, maar zijn er als medebestuurders even goed verantwoordelijke voor managementbeslissingen die op lange termijn nefast zijn.

Het laatste woord is hierover niet gezegd, en de cijfers hebben zeker beperkingen. Maar het is wel duidelijk dat een sterke betrokkenheid van werknemers bij belangrijke bedrijfsbeslissingen, zoals herstructureringen, niet gegarandeerd is in België. Nochtans is het betrekken van werknemers een grondrecht en een hoeksteen van een democratische maatschappij.

BETROKKENHEID VAN VAKBONDEN BEPERKT SCHADE BIJ COLLECTIEF ONTSLAG

Door de wet-Renault zijn bedrijven verplicht om na de aankondiging van een herstructurering in dialoog te gaan met de vakbonden om de impact van de herstructurering te beperken. Cijfers bewijzen dat deze 'informatie en consultatieronde' resultaten oplevert. Bij de meeste herstructureringen kan het initieel voorziene aantal ontslagen naar beneden bijgesteld worden. En dit tot 17% minder in sommige gevallen.

Bij elke evaluatie en herziening van wetten rond werknemersparticipatie moeten deze vragen de kern van de discussie zijn:

- Hoe kunnen we werknemers beter betrekken bij herstructureringen?
- Hoe kunnen we hen een stem geven in beslissingen die een rechtstreekse impact hebben op hun werk, hun inkomen en hun leven?

CONCLUSIE

DE ONZEKERHEID VAN FLEXIBILITEIT EN DIGITALISERING HET HOOFD BIEDEN

Alle indicatoren wijzen erop dat de mentale en fysieke druk op werknemers toeneemt. De vraag naar meer flexibiliteit, die gepaard gaat met een groei van het aantal onzekere statuten en een verhoging van het werkritme doen steeds meer werknemers naar adem happen. En dat in een tijd waar zo veel mensen werk zoeken of meer uren zouden willen werken. Het is meer dan ooit tijd om het concept 'werk' anders te benaderen.

Uit Nederlands onderzoek¹ blijkt trouwens dat hoe meer 'flexwerk' je toelaat, hoe lager je economische groei is. Flexwerkers verdienen immers minder en laten daardoor de economie minder draaien.

Daarom formuleren wij als ABVV deze voorstellen:

- Een collectieve arbeidsduurvermindering. Het is de enige garantie voor een betere verdeling van de beschikbare arbeid, tussen zij die boven hun limiet werken en zij die op zoek zijn naar (meer) werk. En het is het enige middel dat op korte termijn zorgt voor een verbetering van de balans arbeid/privé. Waar wachten we op?
- Door beter collectief overleg zorgen voor meer autonomie voor de werknemer zodat veiligheid en mentaal welzijn op de eerste plaats komen én zodat hij of zij – en niet enkel de werkgever – de werkomstandigheden kan aanpassen naar zijn/haar behoeften.
- Werkgevers die flexibiliteit misbruiken (bijv. overdadig gebruik dagcontracten) moeten gesanctioneerd kunnen worden.
- In het geval van herstructureringen moet de procedure rond consultatie en informatie verbeterd worden. Alles moet in het werk gesteld worden om ontslagen te vermijden en in het slechtste geval moeten werknemers de bagage meekrijgen om snel een nieuwe job te vinden. Dit moet ook het geval zijn voor werknemers in onderaanneming.

¹ <https://esb.nu/blog/20037396/nederlandse-economie-middenmoter-in-het-eurotijdperk>

CONCLUSIE

- Digitalisering zorgt voor een snelle verandering van werkprocessen en arbeidsrelaties. Werknemers moeten meer vat krijgen op die veranderingsprocessen in de ondernemingen. Ze moeten vroegtijdig ingelicht worden over de geplande investeringen en over de mogelijke gevolgen op de arbeidsorganisatie. En ze moeten hierover (alternatieve) voorstellen kunnen formuleren.

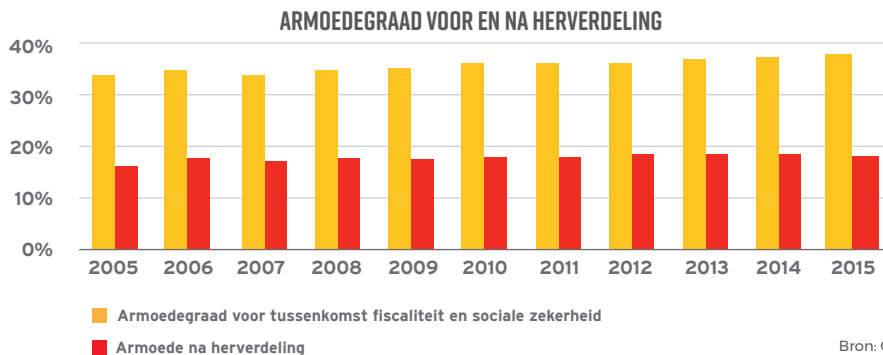
SOCIALE UITKERINGEN: ONVOLDENDE OM RISICO'S MEE TE DEKKEN

“De regering verhoogt geleidelijk de minimum sociale zekerheidsuitkeringen en de sociale bijstandsuitkeringen tot het niveau van de Europese armoededrempel. Hierbij wordt prioriteit gegeven aan de uitkeringen voor personen met het hoogste armoederisico.” – regeerakkoord federale regering oktober 2014.

ONZE SOCIALE ZEKERHEID WERKT

In het deel ‘werkloosheid en armoede’ hadden we het over armoede en het leefloon, maar onze sociale vangnetten gaan natuurlijk breder dan dat.

Eerst enkele vaststellingen. België scoort niet uitzonderlijk goed als we het armoederisico bekijken in vergelijking met de rest van Europa. Wanneer we kijken naar de armoedegraad vóór de tussenkomst van belastingen of sociale zekerheid (dus in feite een België zonder herverdeling of sociale vangnetten) dan zou bijna vier op tien Belgen in problemen komen.

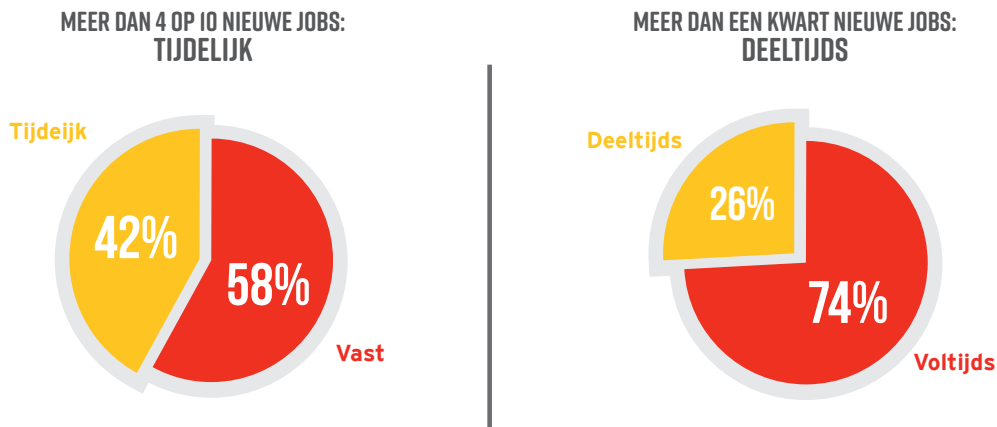
Bron: OESO, 2018

Na tussenkomst van de onze sociale zekerheid en fiscaliteit daalt de kans op armoede fors. De vangnetten in de sociale zekerheid die we ontwikkeld hebben, zijn dus efficiënt in het temperen van armoede door het herverdelen van inkomen over verschillende inkomensklassen. Maar dat betekent niet dat een armoederisico van 15% niet te hoog is. Eén op zeven Belgen heeft een inkomen onder de Europese armoedegrens.

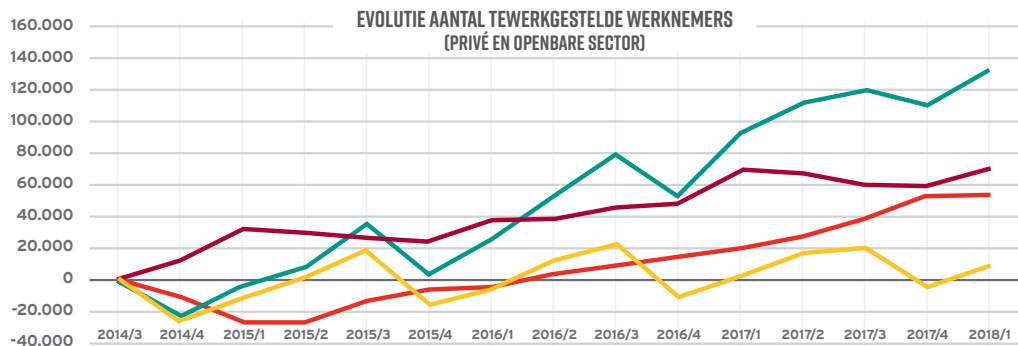
DE GATEN IN HET SOCIALE VANGNET WORDEN STEEDS GROTER

Er zijn twee tendensen die het risico op armoede versterken:

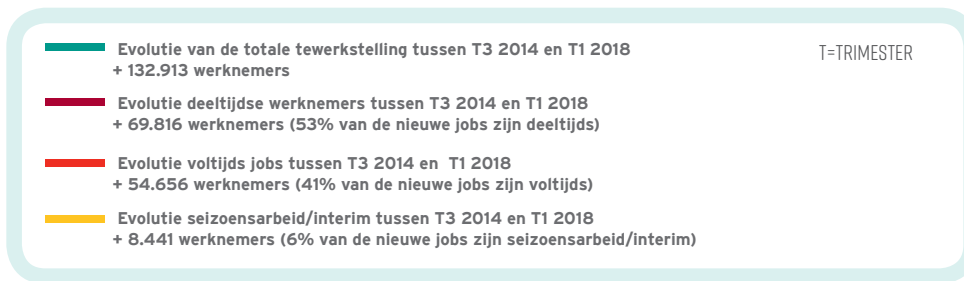
- Een job vormt steeds minder de garantie voor een leven zonder armoede. Steeds meer jobs zijn tijdelijk of deeltijds. Volgens het HIVA kwamen er zo de afgelopen 10 jaar 40.000 werkende armen bij (werkend, maar onder de armoedegrens). Cijfers van de Hoge Raad voor Werkgelegenheid tonen dit duidelijk aan.

Bron: Hoge Raad voor Werkgelegenheid, 2018

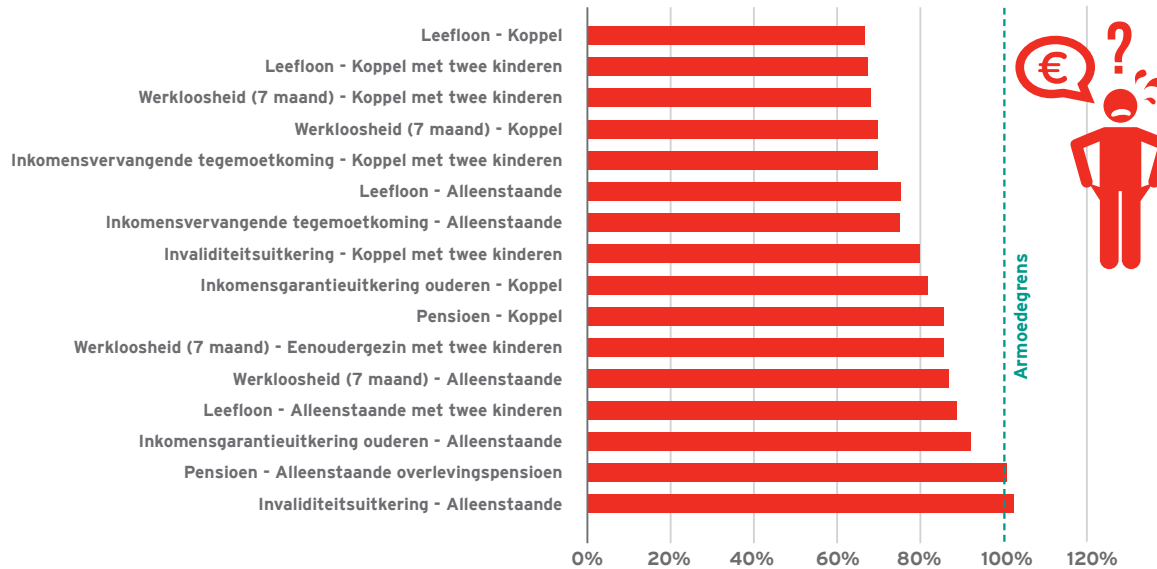

Bron: RSZ

- De uitkeringen in België zijn te laag. Een uitkering hoort te beschermen tegen armoede. Dit is niet het geval voor de sociale minima. Slechts een fractie van de sociale minima (en het minimumloon) komen aan de armoedegrens.

VERHOUDING SOCIALE MINIMUMUITKERINGEN T.O.V. ARMOEDEGRENS

Bron: Diverse parastatalen, 2018

De regering-Michel nam in het regeerakkoord de belofte op om de uitkeringen op te trekken tot de armoedegrens. Staatssecretaris voor Armoedebestrijding Zuhail Demir (N-VA) gooide eind 2017 deze belofte schamteloos in de vuilbak. Bovendien gebruikte ze slechts 60% van de welvaartsenveloppe om de uitkeringen aan te passen. Zo groeit de kloof tussen uitkeringsgerechtigden en werkenden.

STEVIGE PENSIOENEN OM WAARDIG OUDER TE WORDEN

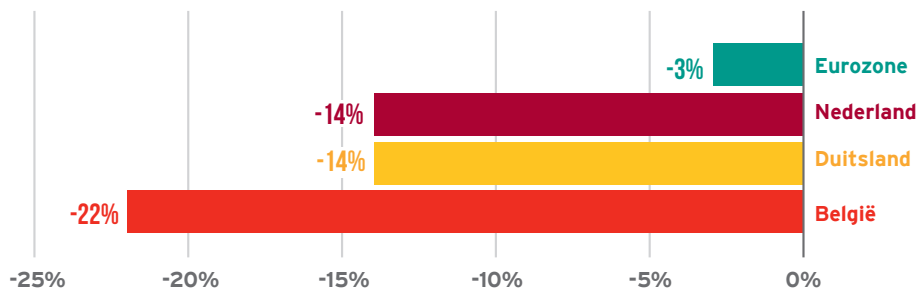
“Ik dacht van een welverdiend pensioen te kunnen genieten na een volledige loopbaan in de metaal maar ik ben verplicht elke eurocent te tellen om het einde van de maand te halen, en dan nog lukt dat niet altijd. Vindt u dat normaal?” - Eddy, 67 jaar, gepensioneerd metaalarbeider.

ONZE PENSIOENEN LATEN NIET TOE OM WAARDIG OUDER TE WORDEN

“De pensioenen zijn niet betaalbaar, de pensioenen liggen te hoog. De broeksriem aanhalen, besparen.” Dat is wat sommige politici uitbrengen als het over pensioenen gaat. Maar leven ouderen in België eigenlijk wel een overdadig leven?

We kunnen dit op Europees vlak bekijken door na te gaan hoe het mediaaninkomen van 60-plussers zich verhoudt tot het inkomen van personen onder 60 jaar. Zo rekenen we ook andere inkomensbronnen mee.

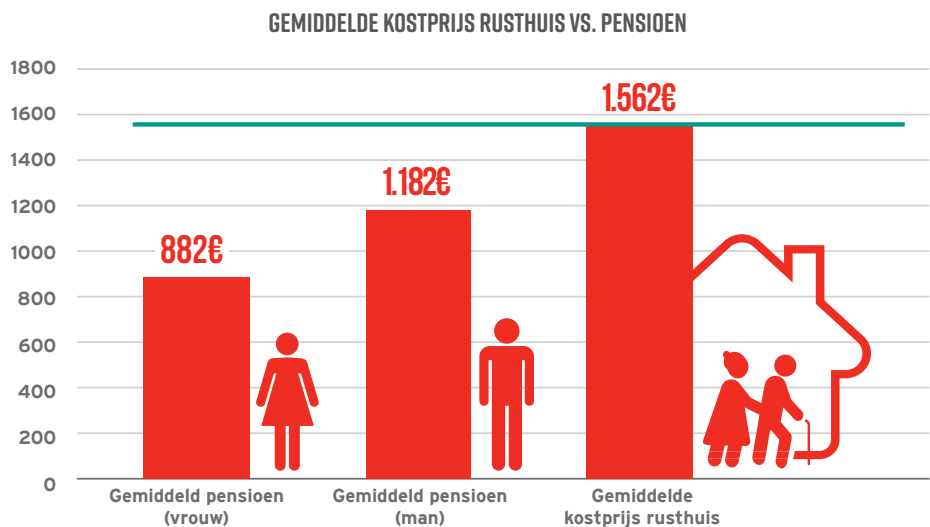
VERHOUDING VAN HET INKOMEN VAN 60+’ERS TEN OPZICHTE VAN DE REST VAN DE BEVOLKING

Bron: Eurostat, 2018

Voor de eurozone in zijn geheel ligt het inkomen van 60+ers 3% onder dat van de rest van de bevolking. In België gaat het om 22%. Onze ouderen lijden dus een zwaar inkomensverlies wanneer ze stoppen met werken. En dat verlies is veel groter bij Belgische 60+ers in vergelijking met andere landen.

Een belangrijke verklaring hiervoor? Onze lage wettelijke pensioenen. Het gemiddeld wettelijk pensioen in België ligt op 1.182 euro voor een man en 882 euro voor een vrouw. De gemiddelde kostprijs van een rusthuis ligt een pak hoger.

Bron: Kenniscentrum pensioenen, Socmut (rusthuisbarometer)

Het wettelijk minimumpensioen is te laag, net zoals de meeste sociale minima. Het minimumpensioen na een volledige carrière bedraagt voor een alleenstaande 1.220 euro per maand. Dat is net een fractie boven de Europese armoededrempel.

AANVULLENDE PENSIOENEN: GEEN REMEDIE

Is het dan een optie om de aanvullende pensioenen te versterken? Neen.

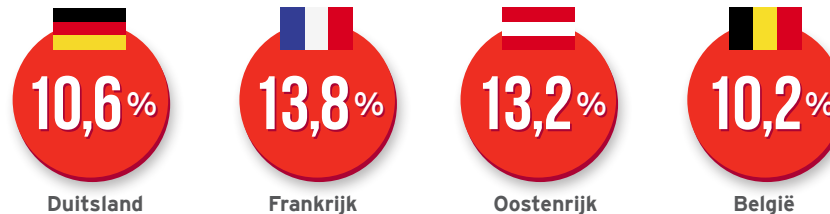
Laat ons even buiten onze grenzen kijken. Neem Duitsland. Rond de millenniumwisseling besloot men daar het wettelijk pensioen af te bouwen. Van 70% van het loon naar 43%. Private pensioenfondsen zouden dat verlies compenseren. Dat gebeurde niet. Werknemers hadden geen eigen middelen om in een privéfonds te steken, en daar waar werkgevers gedeeltelijk tussenkwamen, werd het al snel als een makkelijk te schrappen kostenpost gezien. Vergelijk dat met Oostenrijk waar geen ruimte werd gegeven aan pensioenfondsen, en waar het wettelijk systeem werd verstevigd.

GEMIDDELD MAANDELIJKS WETTELIJK PENSIOEN	Oostenrijk	Duitsland	België
Man	€ 1.817	€ 913	€ 1.181
Vrouw	€ 1.220	€ 590	€ 882
Pensioen als % van het gemiddeld inkomen (netto)	92,8%	65,4%	72,7%

Bron: Kenniscentrum pensioenen, WSI/IMK/AK Wien

Oostenrijk spendeert meer aan pensioenen dan België. Maar dat is een politieke keuze. Het systeem wordt collectief onderhouden en niet op een defaitistische manier benaderd, zoals politici op rechts in België graag doen.

PENSIOENUITGAVEN UITGEDRUKT IN PERCENTAGE VAN HET BBP

Bron: Kenniscentrum pensioenen, WSI/IMK/AK Wien

CONCLUSIE

VERBREED EN VERDIEP DE TOEGANG TOT DE SOCIALE ZEKERHEID

Iedere Belg moet kunnen rekenen op sociale bescherming en een waardig inkomen, ongeacht of dit uit werk voortkomt of niet. Daar staan wij voor. Dat is momenteel niet het geval in België, steeds meer mensen vallen tussen de mazen van ons sociale zekerheidsnet.

We moeten daarbij oog hebben voor veranderde samenlevingsvormen (meer alleenstaande ouders,...) en veranderingen in de arbeidsmarkt. Steeds minder mensen kunnen volledige rechten opbouwen omdat de contracten die daar recht op geven, steeds minder beschikbaar zijn. Of men is zonder verpinken uitgesloten van sociale rechten. Denk aan pas afgestudeerden.

Maar niet enkel de toegang tot de sociale zekerheid moet vergemakkelijkt worden. Ook de uitkeringen moeten naar omhoog. Daarom roepen wij dringend de regering-Michel op om haar belofte na te komen: verhoog de sociale minimumuitkeringen tot boven de armoedegrens. Zonder uitzondering. En pas de volledige welvaartsenveloppe toe.

Onze wettelijke pensioenen zijn te laag. Investeer hierin. Als ABVV eisen we een minimumpensioen van netto 1.500 euro en een terugkeer naar de wettelijke pensioenleeftijd van 65. Vervroegd pensioen moet mogelijk blijven op 62 jaar, na 40 jaar carrière. Voor zware beroepen moet vervroegd pensioen op 60 jaar kunnen, zonder pensioenverlies. Dat is betaalbaar. Het is slechts een kwestie van politieke keuzes maken.

De financiering van de sociale zekerheid moet gegarandeerd blijven. Hoe? Door op te houden met cadeaus te geven aan de werkgevers in de vorm van patronale bijdrageverminderingen. Extra financiering kan én moet gevonden worden bij grote vermogens door het invoeren van een algemene sociale bijdrage.

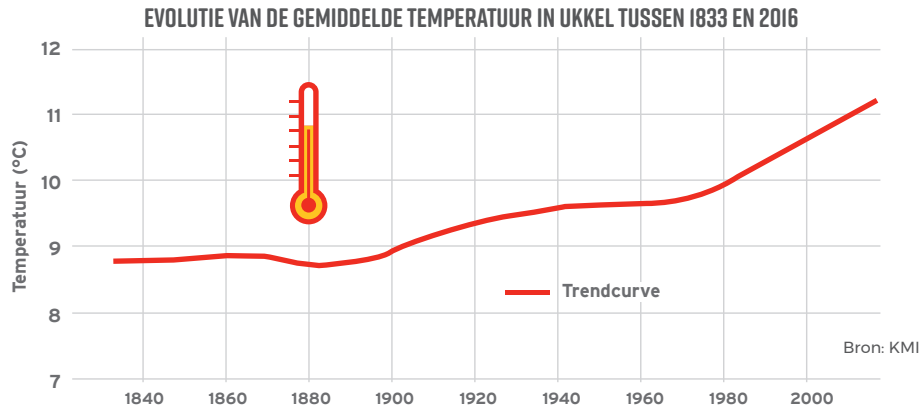
KLIMAATVERANDERING: HOOG TIJD OM TE HANDELEN

“Ik maak me zorgen! De klimaatverandering is nu een feit en de voorspellingen van de wetenschappers zijn op zijn minst verontrustend! Er wordt gesproken over een dringende transitie naar een koolstofarme samenleving. Maar er gebeurt niets. Welke planeet ga ik nalaten aan mijn zoontje Theo?” - René, 37 jaar.

De internationale gemeenschap ging in 2015 in Parijs ambitieuze verbintenissen aan: een maximum temperatuurstijging met 2°C. Zitten we op de goede weg? België lijkt niet helemaal te vatten wat er op het spel staat...

ONTREGELING VAN HET KLIMAAT: VAN HYPOTHESE NAAR REALITEIT

De klimaatverandering is een feit. Alleen de Amerikaanse president Trump ontkent dit nog. Sinds het industriële tijdperk is de temperatuur in België blijven toenemen.

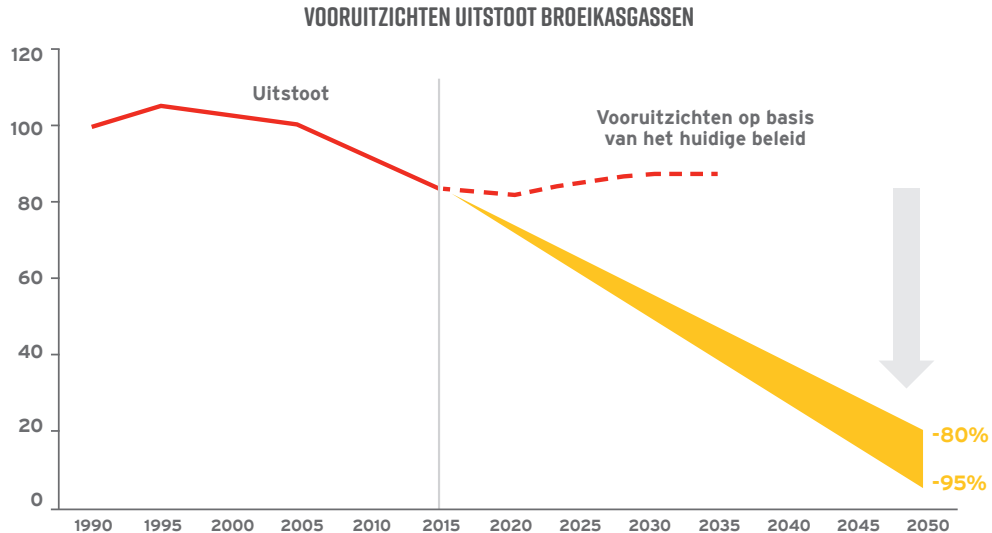
De gemiddelde jaarlijkse temperatuur in België neemt sinds het einde van de jaren 1800 gestaag toe. 19 van de 20 warmste jaren vallen na 1988, terwijl de 20 koudste jaren allemaal werden geregistreerd vóór 1896.

De gevolgen voor België:

- Een versterking van het seizoensgebonden karakter van de neerslag: tegen 2100 een vermindering tot -25% in de zomer en een toename tot +22% in de winter.
- Intensieve regenbuien in de winter en frequentere en intensere, hevige stormen in de zomer, met bijgevolg meer risico op overstromingen.
- Vaker hittegolven in de zomer.
- Lager debiet van de rivieren in de zomer (vermindering met meer dan 50% tegen het einde van de 21ste eeuw) wegens de vermindering van neerslag in de zomer in combinatie met een sterkere verdamping, met bijgevolg meer risico op waterschaarste.
- Een stijging van het waterpeil aan de Belgische kust tegen 2100 met 60 tot 90 cm, of zelfs met 200 cm in het meest pessimistische scenario.

RECHTVAARDIGE TRANSITIE NAAR EEN KOOLSTOFARME SAMENLEVING: NOG EEN LANGE WEG AF TE LEGGEN

België heeft uiteraard ook het Akkoord van Parijs geratificeerd. Dit betekent, net als voor de andere ondertekenende landen, dat het zijn CO₂-uitstoot met 80 à 95% moet verminderen tegen 2050 (ten opzichte van 1990). Zoals zichtbaar is op dit schema, zijn we nog zeer ver verwijderd van deze doelstelling.

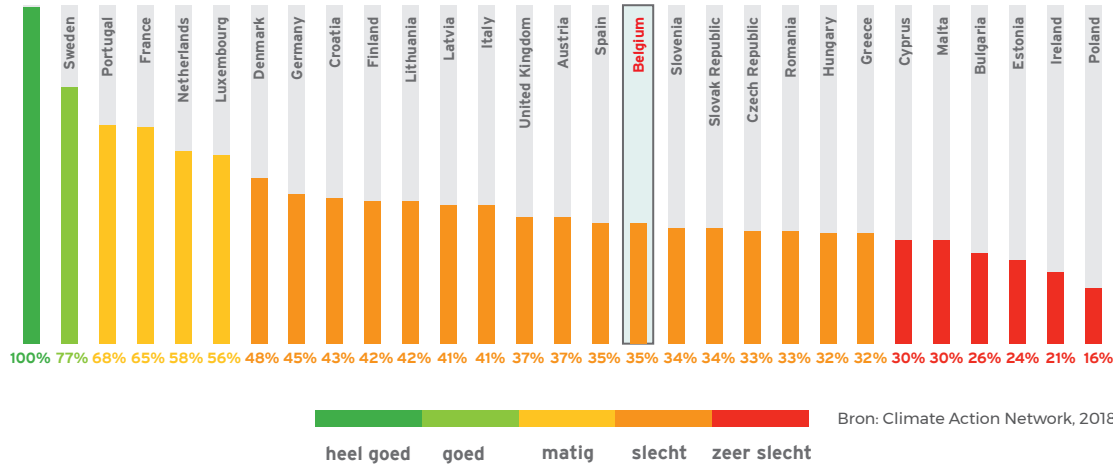

Bron: CNC/KNC, 2017

Een recent rapport van *Climate Action Network*¹ plaatste België op de 16e plaats van 28 Europese landen wat betreft ambitie en actie in de strijd tegen de klimaatverandering.

¹ Europees platform van milieuverenigingen. Opmerking: de eerste plaats wordt symbolisch steeds leeg gelaten.

RANKING VAN DE AMBITIE EN VOORUITGANG IN DE EU-LIDSTATEN IN DE STRIJD TEGEN KLIMAATVERANDERING

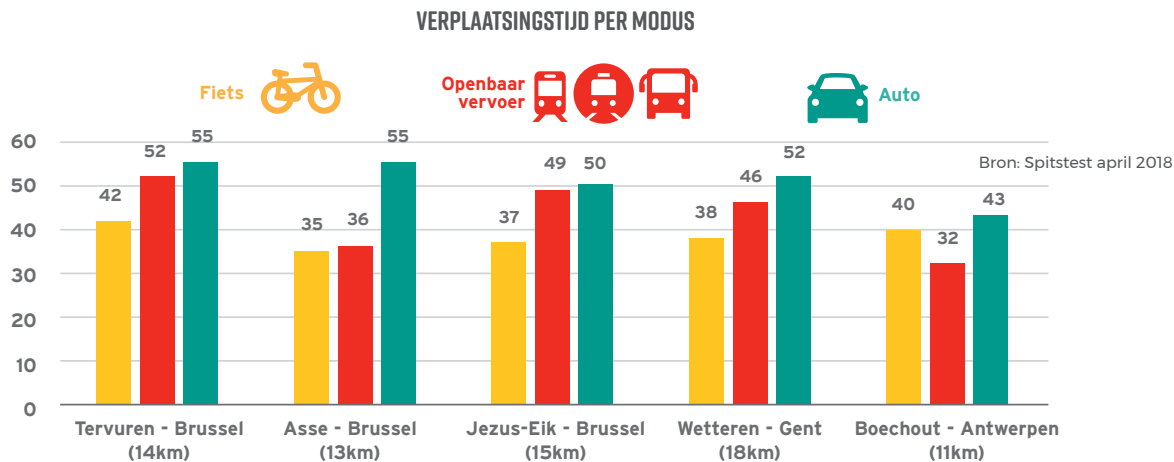
België zou zijn uitstoot tegen 2020 met 15% moeten verlagen ten opzichte van 2005. Volgens de Europese Commissie zal het er slechts in slagen een vermindering van 11.5% te realiseren! Zo behoort België tot een groep van 7 Europese landen die hun doelstellingen niet zullen halen (samen met Malta, Finland, Ierland, Luxemburg, Duitsland en Oostenrijk).

MOBILITEIT: TOTALE STILSTAND

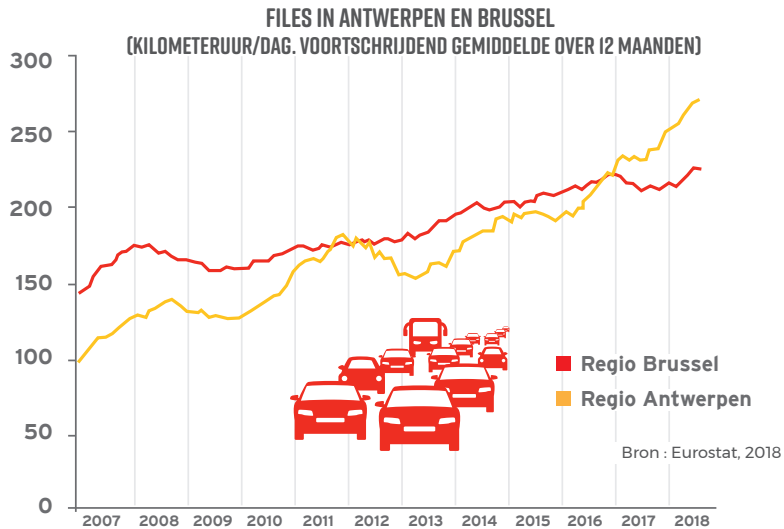
"Ik breng al 20 jaar 2 uur per dag door in mijn wagen om naar mijn werk te gaan. Terwijl ik maar 13 km heb af te leggen. Tijdens mijn loopbaan zal ik zes volle maanden in de file hebben gestaan. Een schande voor het milieu, voor mijn gezondheid en mijn levenskwaliteit. Maar ik heb geen keuze om het anders te doen!"
Roger 52 jaar, Jezus-Eik (Vlaams-Brabant).

België breekt records op het gebied van files. Deze immobiliteit weegt zwaar door op de economie, het milieu en het leven van de werknemers.

VERONTRUSTENDE CIJFERS

België heeft één van de hoogste cijfers inzake verkeerscongestie in Europa. Brussel en Antwerpen staan in de top twaalf van de steden met de meeste congestie. Met de wagen naar Antwerpen gaan werken kost per jaar ongeveer een week extra werktijd (37 u per jaar in de files bovenop de normale reistijd).

De vooruitzichten zijn niet geruststellend:

- Tussen 2008 en 2030 stijgt het totale aantal passagiers per kilometer met 20% en het totale aantal ton per kilometer met 68%.
- In 2030 blijft het wegvervoer doorslaggevend: 86% passagiers per kilometer, waarvan 80% met de wagen afgelegd via de weg en 71% ton per kilometer, waarvan 67% per vrachtwagen vervoerd over de weg.

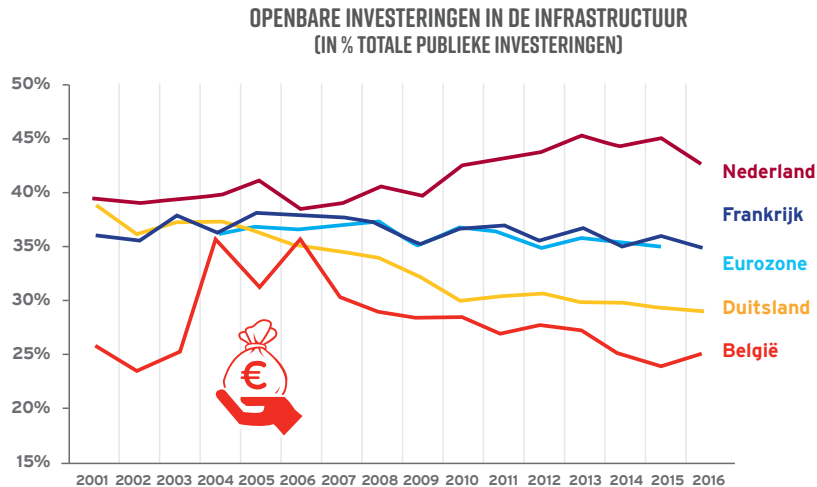
- Met een daling van de gemiddelde snelheid met 29% in de spitsuren en 16% in de daluren tussen 2008 en 2030, blijven de verkeersomstandigheden op het wegennet achteruit gaan.¹

TE WEINIG INVESTERINGEN

Er moet dus geïnvesteerd worden in duurzame mobiliteit. Te beginnen met investeringen in infrastructuur.

Maar in de plaats daarvan – terwijl het gebruik van de spoorwegen sinds 2000 met 46% is gestegen – verlaagt de regering-Michel de dotatie van de spoorwegen met 3 miljard euro (gecumuleerde cijfers tot in 2019).

Wat de investeringen in de mobiliteitsinfrastructuur betreft is België veruit één van de slechtste leerlingen in Europa, zeker in vergelijking met zijn buurlanden.

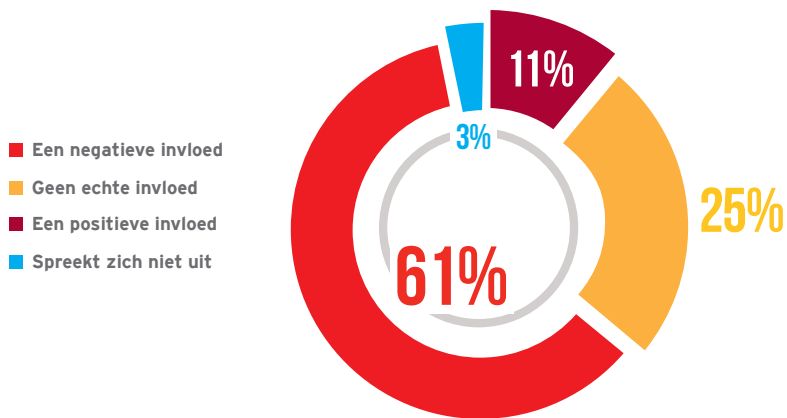

Bron: Eurostat, 2018

De mobiliteit heeft nochtans een grote impact op de aantrekkingskracht van een bepaald land voor investeerders.

In de 'Barometer van de Belgische attractiviteit' onderstreepte Ernst and Young in juni 2018 dat 61% van de investeerders niet in Brussel wil investeren wegens de congestieproblemen van de hoofdstad.

INVLOED VAN DE MOBILITEIT OP INVESTERINGSKEUZES

Bron: Ernst and Young, Baromètre attractivité, 2018

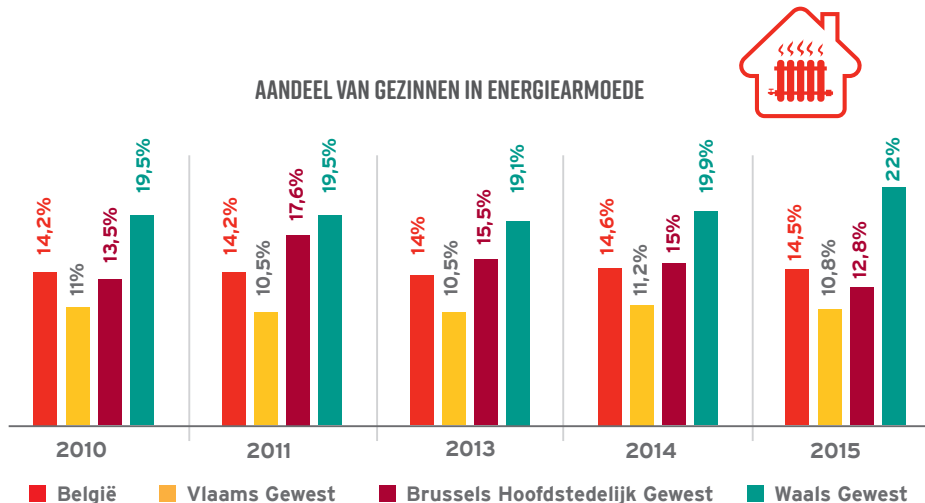
Volgens een studie van Brussel mobiliteit betekent 10% minder wagens op de weg een daling van de files met 40%.

ENERGIEARMOEDE: ONAANVAARDBAAR MAAR WEL REALITEIT

"Ik ben momenteel op zoek naar een baan en ik huur een kleine gelijkvloerse flat in Frameries. In de winter is het er koud en mijn energiefactuur blijft fenomenaal stijgen..." - Gwenaëlle, 24 jaar.

En Gwenaëlle is niet de enige in die situatie...

TE VEEL ENERGIEARMOEDE IN BELGIË

Bron: Barometer Energiearmoede (2009-2015) - Koning Boudewijnstichting, derde uitgave 2017.

In 2015 werd 22% van de Waalse gezinnen, bijna 13% van de Brusselse gezinnen en 10,8% van de Vlaamse gezinnen getroffen door energiearmoede. Deze gezinnen konden niet aan hun verwarmingsbehoeften voldoen wegens gebrek aan financiële middelen of wegens de staat van de woning.

14,5% van de gezinnen betaalt een te hoge energiefactuur in verhouding tot hun beschikbaar inkomen (na aftrek van de woonkosten). Hun 'te veel' aan energiekosten in verhouding tot de 'normale energiekosten' zou maandelijks ongeveer 53 euro bedragen.

3,9% van de gezinnen beperkt hun energieverbruik zodanig dat hun basisbehoeften niet zijn gedekt. Het gemiddelde verschil tussen de energiekosten van gezinnen in verborgen energiearmoede en wat 'normaal' wordt geacht, zou ongeveer 77 euro per maand bedragen.

5,1% van de gezinnen vreest dat ze hun woning niet behoorlijk kunnen verwarmen.

Alleenstaanden en dan vooral alleenstaande vrouwen ouder dan 65 jaar en eenoudergezinnen lopen een groter risico op energiearmoede.

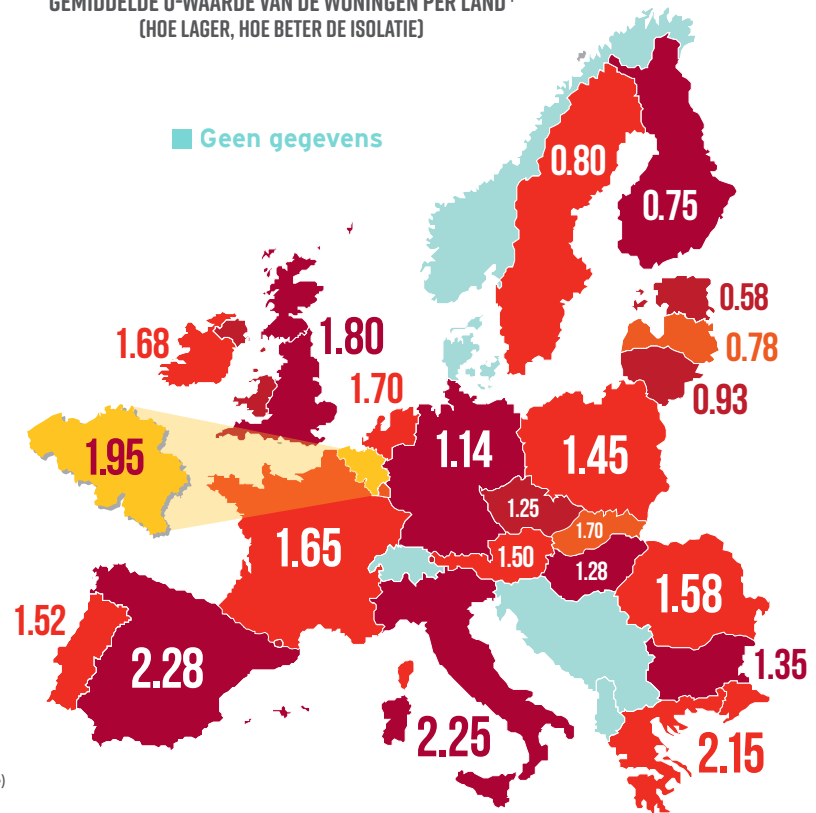
ZWAKKE ENERGIEPRESTATIES, HOGE ENERGIEPRIJZEN

Er zijn 2 verklarende factoren: de zeer zwakke energieprestatie van gebouwen in België en de hoge energieprijzen.

1. België is de slechtste leerlingen in de EU wat betreft isolatie van woningen.
2. Tussen 2007 (begin liberalisering van de energiemarkt) en 2017 is de elektriciteitsprijs voor particulieren (alle belastingen inbegrepen) gemiddeld met 71,81 % gestegen (CREG - federale regulator).

GEMIDDELDE U-WAARDE VAN DE WONINGEN PER LAND ¹
(HOE LAGER, HOE BETER DE ISOLATIE)

België	1,95
Bulgarije	1,35
Duitsland	1,14
Estland	0,58
Finland	0,75
Griekenland	2,15
Hongarije	1,28
Ierland	1,68
Italië	2,25
Letland	0,78
Litouwen	0,93
Nederland	1,70
Oostenrijk	1,50
Polen	1,45
Portugal	1,52
Roemenië	1,58
Slovakije	1,70
Slovenië	1,47
Spanje	2,28
Tsjechië	1,25
VK	1,80
Zweden	0,80
EU-gemiddelde	1,69

Bron: BPIE (Building Performance Institute Europe)

¹ De U-waarde (ook de U-factor of de U-coëfficiënt genoemd) drukt de capaciteit van bouwelementen (wand, vloer, dak, venster enz.) en de isolatiematerialen uit om weerstand te bieden aan warmtedoorgang. De eenheid is W/m².K. Hoe lager de U-waarde, hoe sterker het materiaal isoleert.

De Belgische gezinnen hebben de derde hoogste elektriciteitsfactuur in Europa.

Volgens de laatste barometer van Eurostat is de elektriciteitsprijs voor de Belgische gezinnen tussen midden 2016 en midden 2017 met 10% gestegen. Terwijl die prijs in Europa in dezelfde periode gemiddeld met 0,5% daalde.

De ondernemingen hebben de 10de hoogste elektriciteitsfactuur van Europa. (Bron: Test-Aankoop)

Deze verhoging is inderdaad niet enkel te wijten aan de zuivere elektriciteitsprijs, maar ook aan de heffingen (transport- en distributiekosten, belastingen, toeslagen voor de financiering van hernieuwbare energie). Desondanks betalen de gezinnen nog steeds 150 keer meer voor deze heffingen dan de grote bedrijven! Een gezin betaalt 54 euro per megawattuur verbruik, een groot industrieel bedrijf 36 eurocent. (Bron: Vlaams ABVV).

LUCHTVERVUILING: ZORGWEKKEND HOOG

"Cyril (7 jaar) en Marius (5 jaar) hebben sinds enkele maanden steeds meer ademhalingsproblemen: astma, bronchitis, allergie... In het begin dacht ik dat dit hun zwak punt was, of dat dit zelfs genetisch bepaald was. Maar daar zou niks van aan zijn, de dokters zeggen dat het aan de slechte luchtkwaliteit te wijten is." - Sofie, 36 jaar, Molenbeek.

In sommige regio's in België is de luchtvervuiling verontrustend hoog. Hoewel de verantwoordelijken gekend zijn, blijven maatregelen uit.

LUCHTKWALITEIT PROBLEMATISCH

In 61% van de deelnemende scholen is de kwaliteit van de buitenlucht verontrustend tot slecht, op de helft van de speelplaatsen is de stikstofdioxideconcentratie te hoog. De NO₂-concentratie ter hoogte van de straat ligt bij 19 scholen boven de wettelijk toegelaten norm (40 µ/m³). Bij 3 scholen werd op de speelplaats een NO₂-concentratie vastgesteld boven de wettelijke norm.

Jaargemiddelde concentratie NO ₂ [µ/m ³]	Kwalificatie
40 >	Wettelijk ontoelaatbare luchtkwaliteit
30 >	Slechte luchtkwaliteit
20 >	Matige luchtkwaliteit
10 >	Aanvaardbare luchtkwaliteit
10 <	Goede luchtkwaliteit

Scholen met een concentratie	Straat	Speelplaats	Klas
Boven > 40 µg/m ³	19	3	0
Tussen 30 µg/m ³ en 40 µg/m ³	60	51	1
Tussen 20 µg/m ³ en 30 µg/m ³	99	108	19
Tussen 10 µg/m ³ en 20 µg/m ³	34	52	112
Onder 10 µg/m ³	6	6	89

Bron: Buroblauw – Rapportage stikstofdioxide concentratiemetingen Greenpeace Belgium 2018

GROTE IMPACT OP GEZONDHEID

In België spelen stikstofdioxide en andere uitlaatgassen een rol in meer dan 10.0000 vroegtijdige overlijdens per jaar (cijfers Wereldgezondheidsorganisatie).

Luchtvervuiling speelt een rol in:

- meer dan 20% van de bronchitisgevallen bij kinderen met astma;
- meer dan 20% van de hospitalisatiegevallen in het kader van chronische obstructieve luchtwegaandoeningen;
- meer dan 30% van de hartaanvallen bij volwassenen met ischemische hartaandoeningen.

Er is sprake van een verhoging van het risico op long- en blaaskanker (ook bij niet-rokers), hart- en vaatziekten, cognitieve stoornissen - zowel bij volwassenen als bij kinderen.

Kinderen zijn bovendien extra kwetsbaar voor de negatieve gezondheidseffecten van luchtvervuiling, hun longen zijn immers nog niet volledig ontwikkeld. Die kwetsbaarheid van de longen bij kinderen kan bovendien aanleiding geven tot infectieziekten, en kan dus op termijn oorzaak zijn van leerstoornissen of cognitieve stoornissen.

Een andere vaststelling betreft het stijgend aantal hospitalisaties, astma-aanvallen, of zware allergieën. Recente studies wezen ook op hart- en vaatziekten, zelfs bij kinderen.

Sommige studies denken zelfs aan een verband tussen stikstofdioxide en diabetes of zwaarlijvigheid.

VERKEER IS DE BOOSDOENER

Hoe dichterbij een school zich bevindt bij druk verkeer, hoe slechter de luchtkwaliteit. De nabijheid van verkeer en uitlaatgassen is een doorslaggevende factor.

In Brussel is het overmatig gebruik van moto's, auto's, bestelwagens en vrachtwagens op fossiele brandstof, vooral diesel, hét grote probleem.

Het aantal slachtoffers van luchtvervuiling doen dalen, is volstrekt mogelijk, maar dit eist ambitieuzere en doeltreffender maatregelen.

Dit kan, zeker indien Brussel de WHO-normen toepast en de grenswaarde voor fijn stof van gemiddeld 20 microg/m³ respecteert. De gestegen levensverwachting zou neerkomen op een indrukwekkende besparing van meer dan 758 miljoen euro per jaar.

CONCLUSIE

EEN RECHTVAARDIGE TRANSITIE WAARBORGT EEN DUURZAME TOEKOMST

De planeet gaat dood en de regering-Michel kijkt de andere kant op. België is ver, heel ver verwijderd van de weg naar een koolstofarme samenleving. De luchtkwaliteit verslechtert, met alle gevolgen van dien voor onze gezondheid en die van onze kinderen. Het fileprobleem in België neemt dramatische vormen aan. 1 op de 5 gezinnen kampt met energiearmoede en de energiefactuur blijft maar stijgen.

Het is tijd om een nieuw model te ontwikkelen met sociale rechtvaardigheid als doel, het milieu als te respecteren kader en de economie als een van de manieren om dat te bereiken.

Het ABVV maakt een maatschappelijke keuze door te ijveren voor een sterke openbare sector. We geloven namelijk dat die sector echt veel bijdraagt aan de bestrijding van ongelijkheid en het bewerkstelligen van een duurzame samenleving voor iedereen. Het ABVV is tegen de commercialisering van de openbare diensten en tegen iedere mogelijke vorm van privatisering van die diensten.

Er moet dringend een investeringsprogramma worden ontwikkeld dat gericht is op werkgelegenheid, opleidingen en technologieën in het kader van de overgang naar een koolstofarme economie. De natuurlijke hulpbronnen moeten behouden blijven, de internationale arbeidsnormen en de beginselen van veiligheid en gezondheid op het werk moeten gerespecteerd worden.

Dat programma moet berusten op een sterke overheid die garant staat voor economische diversifiëring. De rol van de overheid staat immers centraal in dit proces. Die moet de privésector stimuleren, begeleiden en controleren zodat die in de goede richting evolueert. Op het gebied van mobiliteit zien we dag na dag dat het tijdperk van 'koning auto' ook grenzen en beperkingen heeft.

CONCLUSIE

Vandaag is er niet slechts één vorm van mobiliteit, maar bestaat er een hele waaier aan mobiliteitsvormen. Die mobiliteitsvormen moeten nu een antwoord bieden op de uitdagingen van vandaag: zo toegankelijk mogelijk zijn en rekening houden met de uitdaging van het fileprobleem en de impact op het milieu, de gezondheid, het klimaat, de levenskwaliteit en de economie.

- een nationaal investeringsplan in het openbare vervoer dat voldoet aan de reële behoeften (niet gebaseerd op een fictieve verdeelsleutel).
- een sterk, betaalbaar en toegankelijk spoorvervoer (ook voor personen met beperkte mobiliteit) met een breder aanbod, ook in landelijke regio's. Dat aanbod dient ontwikkeld te worden in samenwerking met regionale en lokale maatschappijen voor openbaar vervoer.
- dat het gebruik van de salariswagen minder wordt gestimuleerd. Het 'mobiliteitsbudget' dat uitgewerkt werd door de sociale gesprekspartners binnen de CRB (Centrale Raad voor het Bedrijfsleven), is een stap in de goede richting.

Het doel is hier niet om de auto volledig te bannen, maar wel om voorrang te geven aan het openbaar vervoer (trein, tram, bus), aan de zachte mobiliteit, aan autodelen en de combinatie van al die verschillende vervoersvormen. Om ervoor te zorgen dat alle burgers in dit land beroep kunnen doen op een kwalitatief vervoersaanbod.

Concreet vraagt het ABVV:

Wat de energiekwestie betreft, heeft de liberalisering niet gezorgd voor de effecten die de voorstanders hadden beloofd. Integendeel zelfs.

CONCLUSIE

Het ABVV pleit voor een energiesector die zo veel als mogelijk in de handen van de overheid ligt, met overheidsbedrijven, intercommunales en burgercoöperatieven als vaste waarden.

We steunen de opmars van zelfvoorziening, zowel door burgers (met name via coöperatieven) als door bepaalde bedrijven, maar het ABVV wil eveneens dat de federale overheid snel een ambitieuze strategie voor overheidsinvesteringen op poten zet (met name via crowdfunding) met het oog op de capaciteit van de elektriciteitsproductie. Zo kan de overheid de controle over deze strategische sector herwinnen.

De beste energie is de energie die niet wordt verbruikt. Het ABVV vraagt dat er eindelijk een uitgebreid beleidsprogramma wordt ontwikkeld rond de beheersing van de vraag naar energie en een rationeel energiegebruik.

Voor meer info:

ABVV

Hoogstraat 42 | 1000 Brussel

Tel. +32 2 506 82 11 | Fax +32 2 506 82 29

info@abvv.be | www.abvv.be

  [vakbondABVV](#)

Volledige of gedeeltelijke overname of reproductie van de tekst uit deze brochure mag alleen met duidelijke bronvermelding.
Verantwoordelijke uitgever: Robert Vertenueil © oktober 2018

Cette brochure est également disponible en français : www.fgtb.be

D/2018/1262/....